

Mira Joof & Eevamaija Ramírez
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Arvo- ja yhteisölähtöinen työn kehittäminen
Sosionomi (YAMK)
Opinnäytetyö, 2022

“KUN ON KRIISIN PAIKKA, NIIN SILLOIN PITÄÄ JOTENKIN MENNÄ SEN PERUSTEHTÄVÄN ÄÄRELLE”

Tutkimus kuraattorien kokemuksista työstään COVID-19 pandemian aikana.

TIIVISTELMÄ

Joof, Mira & Ramírez, Eevamaija

“Kun on kriisin paikka, niin silloin pitää jotenkin mennä sen perustehtävän äärelle”: Tutkimus kuraattorien kokemuksista työstään COVID-19 pandemian aikana.

75 sivua, 3 liitettä

Syksy 2022

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden YAMK tutkinto

Sosionomi (YAMK)

Arvo- ja yhteisöllähtöinen työn kehittäminen

Tämä tutkimus keskittyy kuraattorien kokemukseen työstään peruskoulussa COVID-19 pandemian aikana. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa kuraattorien kokemuksesta pandemia-ajan työskentelystä, työssä kohdatuista haasteista sekä siitä, millä tavoin kuraattorit kohtaamistaan haasteista selvisivät. Tutkimuksen tavoite on hyödyttää työelämää tuottamalla uutta tutkimustietoa peruskoulujen kyvystä huolehtia opiskeluhuollosta pandemian ja etäkoulun aikana.

Tutkimuksen taustaluvussa kuvataan kuraattorin työn historiaa ja työnkuvaa nykypäivänä, koulun opiskeluhuoltoa, lasten ja nuorten hyvinvointia sekä COVID-19 pandemian aiheuttaman tilanteen vaikutuksia koulumaailmaan ja oppilaiden hyvinvointiin. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena, fenomenologista tutkimustapaa käyttäen. Tutkimusaineisto koostuu kuuden peruskoulun kuraattorien haastattelusta, jotka toteutettiin keväällä 2022 puolistrukturoidun teemahaastattelun keinoin. Haastattelujen teemat perustuvat tutkimuksen taustaluvun aihekokonaisuuksiin. Aineiston analyysimenetelmänä on käytetty Colaizzin fenomenologista analyysimenetelmää. Tutkimustulokset osoittavat, että kuraattorit kokivat työnsä muuttuneen olennaisesti pandemian aikana. Etäkoulun ja etätyöskentelyn koettiin tuoneen haasteita oppilaiden tavoittamiseen, kohtaamiseen ja kuraattorin työn toteuttamiseen. Myös moniammatillisen työn toteuttaminen vaikeutui. Kuraattorit kokivat, että yhteisöllinen opiskeluhuolto ja ennaltaehkäisevä työ kärsi. Työn painopisteen koettiin siirtyneen yksilölliseen opiskeluhuoltoon ja korjaavaan työhön. Pandemian aikana lasten ja nuorten hyvinvointi heikkeni ja perheiden tuentarve kasvoi. Kuraattorit olivat huolissaan opiskeluhuollon resurssien riittävydestä.

Poikkeusolot korostivat perustehtävän tärkeyttä ja kannustivat kehittämään ja hyödyntämään uusia toimintatapoja, kuten oppilaiden tapaamista ulkotiloissa ja etäyhteyksin. Tuloksista käy ilmi, että kuraattorien havaintojen mukaan pandemia heikensi lasten ja nuorten hyvinvointia ja lisäsi mielenterveyteen ja koulunkäyntiin liittyviä haasteita. Kuraattorien arvioiden mukaan pandemian jälkiä korjaillaan koulumaailmassa vielä pitkään.

Asiasanat: Colaizzi, COVID-19, fenomenologia, kuraattori, laadullinen tutkimus, opiskeluhuolto, pandemia, peruskoulu, poikkeusolot.

ABSTRACT

Joof, Mira & Ramírez, Eevamaija

"When there is a place of crisis, then you have to somehow go to its basic task":

Research on the school social workers' experiences of their work during the COVID-19 pandemic.

75 pages, 3 appendices

Autumn 2022

Diaconia University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Social Services

Master of Social Services

Master's Degree Programme in Value and Community Based Development of Work

This study focuses on examining school social workers' experience of their work in a primary school during the COVID-19 pandemic. The purpose of the study is to provide information on the school social workers' experience during the pandemic, the challenges they faced, and the ways in which the school social worker coped with the challenges. The aim of this study is to benefit working life by producing new research data on how student welfare was organized in primary school during the pandemic and distance teaching.

The background chapter of the study describes the history and job description of the school social worker's work today, the student's welfare, the well-being of children and youth, and the effects of the COVID-19 pandemic in the school world. The study has been carried out as a qualitative study using the phenomenological research method. The research material consists of six interviews with primary school social workers, which were conducted remotely. A semi-structured thematic interview was used as an interview method, and the themes of the interview were formed based on the background chapter of the study. The method of phenomenological analysis of Colaizzi was used as a method of analysis of the data.

The results of the study indicate that the school social workers felt that their work had changed substantially during the pandemic. In their experience, remote education and remote working brought challenges in reaching out to students, meeting them, and implementing the work of a school social worker. The school social workers also felt that the implementation of professional work became more difficult, community-based student welfare and preventive work decreased, and the focus of work shifted to individual student welfare and corrective work. During the pandemic, the well-being of children and youth deteriorated and the need for support in the students' families increased. The school social workers were concerned about the sufficiency of student welfare resources.

The exceptional circumstances emphasized the importance of the basic task of the school social worker and encouraged them to develop and utilise new ways of working, such as meeting students outdoors and remotely. The results show that, according to the social worker's observations, the pandemic weakened the

well-being of children and youth and increased the challenges related to mental health and education. The view of the social workers is that the damage of the COVID-19 pandemic will be repaired in the school world for a long time.

Keywords: Colaizzi, COVID-19, phenomenology, The school social worker, qualitative research, student welfare, pandemic, primary school, exceptional circumstances.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 KURAATTORIN TYÖ SUOMESSA.....	5
2.1 Kuraattorin työn historia	5
2.2 Kuraattorin työ nykypäivän Suomessa.....	7
2.3 Kuraattorin perustehtävä.....	8
2.4 Opiskeluhoito ja sen järjestäminen koulussa.....	10
2.5 Kuraattorin työtä ohjaava lainsäädäntö.....	14
3 COVID-19 PANDEMIA JA SEN VAIKUTUKSET	15
3.1 COVID-19 pandemian vaikutukset peruskouluun, oppilaisiin ja oppimiseen	15
3.2 Lasten ja nuorten hyvinvointi.....	18
3.3 Etäopiskelu pandemian aikana	22
3.4 Etäkoulu kuraattorin työn näkökulmasta	25
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	27
5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS.....	28
5.1 Fenomenologinen tutkimustapa	29
5.2 Aineiston keruu ja analysointi.....	31
5.3 Fenomenologinen aineiston analyysi	34
5.4 Colaizzin fenomenologinen aineiston analyysi.....	35
5.5 Eettiset näkökulmat tutkimuksessa	39
6 TUTKIMUSTULOKSET	44
6.1 Kuraattorien kokemus työstään.....	45
6.2 Kuraattorin työn haasteet pandemian aikana.....	49
6.3 Keinoja selviytyä haasteista	52
7 POHDINTA	55
7.1 Johtopäätökset	55
7.2 Oma pohdinta	60
LÄHTEET.....	63

LIITTEET	76
LIITE 1. Haastattelurunko	76
LIITE 2. Saatekirje haastatteluun osallistuville	77
LIITE 3. Suostumuslomake haastatteluun osallistujille	78

1 JOHDANTO

Tutkimuksemme keskittyy kuraattorien kokemukseen työstään COVID-19 pandemian aikana, heidän työssään kohtaamiin haasteisiin sekä siihen, millä tavoin kuraattorit kohtaamistaan haasteista selvisivät. Tutkijoina meitä kiinnostaa erityisesti se, miten kuraattorin työn luonne mahdollisesti muuttui pandemian aikana sekä se, millaisia käytäntöjä ja työskentelytapoja kuraattorit hyödynsivät ja mahdollisesti kehittivät poikkeusolojen aikana. Pandemia-aika haastoi yhteiskuntaa sen kaikilla eri osa-alueilla. Se vaikutti erityisesti lasten ja nuorten arkeen ja hyvinvointiin kaikkialla maailmassa. Kuraattorilla on tärkeä rooli lasten ja nuorten koulunkäynnin, arjen ja hyvinvoinnin tukijana. Siksi näimme tärkeäksi ja ajankohtaiseksi suunnata tutkimuksemme juuri siihen, millaisena kuraattorit kokivat työnsä pandemian aikana.

Tämä tutkimusaihe motivoi meitä myös siksi, että olemme molemmat kiinnostuneita kuraattorin työstä ja toivomme työllistyvämmekuraattorin työhön valmistumisemme jälkeen. Tutkimuksemme kautta pääsemme tutustumaan kuraattorin työhön sekä teoriassa, että käytännössä. Eri koulujen kuraattorien haastatteleminen antaa meille mahdollisuuden päästä kurkistamaan kuraattorin työn arkeen, sekä näkemään erilaisia kuraattorina toimimisen malleja. Tutkimuksemme kautta meillä on myös oiva tilaisuus verkostoitua kuraattorin työkentälle. Aiheemme nousi omista kiinnostuksen kohteista, eikä se ole osana laajempaa tutkimushanketta. Halusimme toteuttaa tutkimuksen, jonka tekeminen kiinnostaa ja motivoi meitä, sekä antaa eväitä omalle työurallemmekuraattorina. Tutkimuksemme hyödyttää koulumaailmaa tuottamalla tärkeää ja ajankohtaista tutkimustietoa kuraattorien työstä ja sen haasteista pandemia aikana. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi koulun oppilashuollon kehittämisessä. Toteutamme tutkimuksen peruskouluissa ja tutkimuksen kohderyhmänä ovat tutkimukseen valittujen pääkaupunkiseudun peruskoulujen kuraattorit. Tutkimusaineisto koostuu kuudesta puolistrukturoidun teemahaastattelun keinoin tehdystä haastattelusta, jotka on toteutettu kevään 2022 aikana.

2 KURAATTORIN TYÖ SUOMESSA

Tutkimuksen teorialuvussa tarkastelemme kuraattorin työn historiaa sekä sitä, mitä kuraattorin työhön ja toimenkuvaan kuuluu nykypäivänä. Esittelemme myös peruskoulun opiskeluhuollon rakennetta ja sen keskeisiä tavoitteita. Teorialuku sisältää myös laajan katsauksen lasten ja nuorten hyvinvointiin, sekä tutkimustietoon pohjautuvia arvioita COVID-19 pandemian vaikutuksista siihen. Lisäksi tarkastelemme pandemian vaikutuksia koulumaailmassa erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oppimisen näkökulmasta.

2.1 Kuraattorin työn historia

Koulun sosiaalityön ja kuraattorin työn juuret ulottuvat 1960-luvun lopulle, jolloin näitä palveluita alettiin kehittää neuvolatyön rinnalle vastaamaan lasten ja nuorten häiriökäyttäytymiseen. Oppilaiden ja heidän perheidensä ongelmat ovat vuosien saatossa muuttuneet aikaisempaa syvällisemmiksi ja monitahoisemmiksi. Kuraattori -nimike on vakiintunut Suomessa, mutta maailmalla kuraattorin titteli tunnetaan paremmin koulun sosiaalityöntekijänä. Suomessa kuraattorit toimivat moniammatillisessa työryhmässä edustaen sosiaalityötä koulussa. (Sipilä-Lähdekorpi, 2004, s. 25, 84–86; Korpela, 2012, s. 277.) Kuraattorin toimintaa on vuosien saatossa kehitetty sellaiseksi, että sen kautta on mahdollista tukea opetus- ja kasvatustyötä koulussa aikaisempaa kokonaisvaltaisemmin. Sekä kuraattorin että koulupsykologin palvelut on haluttu saada kiinteäksi osaksi koulun muuta toimintaa. (Gråsten-Salonen & Mehtiö, 2017, s. 362.)

Kansainvälisessä vertailussa Suomi on muuta maailmaa jäljessä, sillä maailmalla kuraattorin työtä on tehty jo liki sata vuotta, kun taas Suomessa kuraattorin työ on vasta neljäkymmentä vuotta vanha. Kuraattorin työ on lähtöisin Englannista ja Yhdysvalloista. Kuraattori -nimitys tulee latinasta sanoista “cura” ja “curo”. Cura tarkoittaa huolenpitoa ja curo asioista huolehtimista ja välittämistä. Kuraattorin työtehtävä tuli kouluissa

ajankohtaiseksi, kun koulunkäynnistä tuli pakollista. Tarvittiin henkilö, joka tukee perheitä ja lapsen koulunkäyntiä, sekä huolehtii, että lapset käyvät koulussa. (Sipilä-Lähdekorpi, 2006, s. 12; Kärki, 2005, s. 40.)

Kuraattorin työssä Suomessa ja maailmalla on joitakin eroavaisuuksia, vaikka perusidea työn toteuttamisessa onkin sama. Vuonna 1966 perustettiin Helsingin Aleksis Kiven kansakoulussa kaikkien aikojen ensimmäinen kuraattorin virka. Aluksi kuraattorin työn tarkoituksena oli muun muassa selvittää käytöshäiriötä, joiden määrä alkoi lisääntyä samaan aikaan kun peruskoulu perustettiin ja muutto maalta kaupunkeihin lisääntyi. Uudenlaisiin olosuhteisiin sopeutuminen oli haastava, mistä syystä kouluihin tarvittiin kuraattoria. Kuraattorityöstä tuli lakisääteistä vuonna 1990, jolloin myös lastensuojelu laki tuli osaksi kuraattorin työtä. Tuolloin laki ei kuitenkaan vielä velvoittanut kuntia perustamaan kouluihin kuraattorin toimia tai virkoja. Oppilaan oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä ja tarvittava opiskeluhoito on määritelty vasta uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. (L 1287/2013; Sipilä-Lähdekorpi, 2006, s. 14–15.)

Kuraattorin työ nähtiin tekijänsä näköisenä. Tämä tarkoittaa sitä, että kuraattorin henkilökohtaisilla ominaisuuksilla ja persoonalla oli merkittävä rooli työn toteuttamisessa. Kuraattorin työ painottuikin pitkälti sen mukaan, mitä työntekijä itse näki tarpeelliseksi työssään painottaa. Myös kohdepaikkakunta ja toisaalta asiakkaiden tarpeet ohjasivat työtä vahvasti. Työ oli naisvaltaista, ja nuori ikä nähtiin työssä vahvuutena, sillä sen ajateltiin helpottavan kuraattorin ja nuoren mahdollisuutta lähestyä toisiaan. Kuraattorin työ vakiintui kouluihin vasta 1990-luvulla, kun mukaan tuli lastensuojelulaki. (Sipilä-Lähdekorpi, 2006, s. 17; Kärki, 2005, s. 41.)

2.2 Kuraattorin työ nykypäivän Suomessa

Nykyään kuraattorin työtä pidetään vaativana asiantuntijatyönä. Kuraattorin työssä tärkeässä roolissa ovat hyvät ihmissuhdetaidot, sekä kiinnostus kehittää koulun opiskeluhoitoa. Kuraattorin toimii yhteistyössä oppilaiden, heidän perheidensä, erilaisten yhteistyöverkostojen ja koulun henkilökunnan kanssa. Kuraattorien perustehtävänä on oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen, koulunkäynnin tukeminen ja turvaaminen, sekä koulunkäyntiin liittyvien ongelmien ennaltaehkäisy. (Helsingin kaupunki, i.a.; Korpela, 2012, s. 278; Sipilä-Lähdekorpi, 2004, s. 27; Opetushallitus, 2022).

Kuraattorin työssä tärkeää on vaitiolovelvollisuus, sillä työ on luonteeltaan luottamuksellista. Oppilaan tietoja ei saa luovuttaa eteenpäin ulkopuolisille ilman asianosaisen tai huoltajien suostumusta. Kuraattorin ja opiskeluhoitoon tärkeimpänä tavoitteena on tukea opiskelijan hyvinvointia, ja sen toteutumista koulussa. Kuraattori kartoittaa nuoren tilannetta tapaamalla häntä sekä keskustelemalla tilanteesta hänen kanssaan. Vanhemmilla on mahdollisuus saada tukea vanhemmuuteensa kuraattorin kautta. Kuraattorin keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat lastensuojelu, perheneuvola, nuorisosaama, terveydenhuollon palvelut, poliisi sekä nuorisopsykiatria, ja näiden palveluiden piiriin kuraattorit ohjaavat oppilaita tarvittaessa. Oppilas voi tulla kuraattorin vastaanotolle itsenäisesti, kun kokee tarvitsevansa kuraattorin tarjoamaa ohjausta ja tukea. Usein oppilas tulee palvelun piiriin kuitenkin opettajan, vanhempien tai opiskeluhoitoryhmän ohjaamana. (Harakka & Pösö, 2010.)

Kuraattori on oppilaitoksen ainoa sosiaalihuollon asiantuntija, jonka vuoksi on tärkeää, että hänellä on laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön kelpoisuus. Nykypäivänä kuraattorin tulee olla koulutustasoltaan vähintään sosionomi (AMK) ja lisäksi oppilaitoksella tulee olla käytettävissään vastaavan kuraattorin palveluita. Vastaavana kuraattorina on mahdollista toimia ainoastaan sosiaalityöntekijän koulutuksen pohjalta. (Talentia ry, 2021; Mahkonen, 2014, s. 78.) Kuraattorit ovat laillistettuja ammattihenkilöitä ja he noudattavat sosiaalihuollon ammattieettisiä periaatteita. Ammattihenkilölaki (L817/2015) määrittää, että sosiaalialan ammattilaisen tulee edistää asiakasturvallista ja hyvän sosiaalihuollon laatukriteereiden mukaista sosiaalihuollon toimintaa.

Kuraattorin työtä ei siis ohjaa ainoastaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tai opetustoimen lainsäädäntö, vaan kuraattorilla on myös velvollisuus noudattaa työskentelyssään sosiaalihuoltolakia. (Ristimäki, 2018; L817/2015.) Kuraattorin on tunnettava sosiaalihuolto-, oppilas- ja opiskelijahuolto- sekä opetustoimea sitova keskeinen lainsäädäntö. Lisäksi kuraattorin työssä vaaditaan perehtyneisyyttä sosiaalihuollon asiakaslakiin sekä erityislainsäädäntöön, kuten lastensuojelulakiin. (Talentia ry, 2021.)

2.3 Kuraattorin perustehtävä

Kuraattorin tehtävänä on koulun perustehtävän täydentäminen tukemalla oppilaan kasvua vastuullisuuteen ja yhteiskuntakelpoisuuteen. Työn on luonteeltaan sosiaalityötä, jonka tarkoituksena on turvata oppilaan koulunkäynti. Kuraattorin työ pyrkii ennaltaehkäisemään syrjäytymistä sekä tukemaan oppilasta opintojensa loppuun saattamiseen. (Kurki ym., 2006, s. 20–21; Opetushallitus, 2022.) Peruskoululla ja sen opiskeluhoollon tuottamilla palveluilla on tänä päivänä merkittävä rooli yhteiskunnallisen hyvinvoinnin turvaajana. Peruskoulujen opiskeluhoollon palveluilla pyritään paitsi huolehtimaan oppilaiden hyvinvoinnista, myös tukemaan oppilaiden oppimisen edellytyksiä. (Korpela, 2012, s. 274.)

Opiskeluhoolto jaetaan yhteisölliseen opiskeluhooltoon ja yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon, jotka molemmat kuuluvat kuraattorin työalueeseen. Kuraattorin keskeinen tehtävä koulussa on asiakastyö sekä laaja yhteistyö eri verkostojen kanssa niin koulun sisällä, kuin sen ulkopuolellakin. Kuraattorin työn voidaan ajatella olevan ensisijaisesti kahdensuuntaista; sitä tehdään suhteessa koululaitokseen ja toisaalta asiakkaaseen ja hänen perheeseensä. Kuraattorit toimivat pitkälti moniammatillisissa verkostoissa ja heidän työnsä on monilta osin välittäjä- ja asiantuntijatyötä. Oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen sekä koulun ja kodin välinen yhteistyö muodostavat kuraattorin työn keskeiset tavoitteet. Kuraattorin puoleen käännyttään usein esimerkiksi kiusaamiseen, kaveripulmiin tai koulunkäyntiin liittyvissä asioissa. Oppilas voi kuitenkin kääntyä kuraattorin puoleen aina, kun kokee tarvetta keskustella mistä vain

omaa mieltä askarruttavista asioista, olivatpa ne sitten positiivisia tai negatiivisia. (Sipilä-Lähdekorpi, 2004; Espoon kaupunki, i.a.-a; Opetushallitus, 2022.)

Vaikka kuraattorin työssä on ollut tapana painottaa ennaltaehkäisevää työtä, on työn painopiste käytännössä ollut pääasiallisesti korjaavassa ja oppilaskohtaisessa työssä. Tämä on pitkälti seurausta siitä, että kuraattorien työlle annetut resurssit ovat jatkuvasti olleet pienemmät, kuin työn tarve. Yhden kuraattorin työkenttään saattaa kuulua useita eri kouluja, mikä vaikuttaa väistämättä esimerkiksi siihen, kuinka monena päivänä heillä on mahdollisuus olla kunkin koulun oppilaiden saatavilla. Lastensuojelun näkökulmasta kuraattorin työ nähdään tavallisesti kokonaisuudessaan ennaltaehkäisevänä työnä. Ehkäisevätyö tulisi tehdä näkyväksi muun muassa dokumentoinnin kautta, mikä tarkoittaa panostamista yhteisötasolla tehtävään työhön. Tärkeää on erityisesti suunnitelmallinen ja tavoitteellinen yhteisötason työ koulu yhteisön sisällä, lähiympäristössä sekä yhteistyö erilaisten toimijoiden ja viranomaistahojen kanssa. Kuraattorin työn dokumentoinnin, kirjaamisen sekä tilastoinnin tarvetta ja merkitystä ei ole korostettu riittävästi. Tietojärjestelmät keskittyvät edelleen liiaksi yksilöasiakkuuteen, vaikka kuraattorin yhteisötason työ olisi sekä yksittäisen oppilaan, että koulu yhteisön kannalta huomattavasti vaikuttavampi ja hyvinvointia enemmän tuottava työtapana. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009, s. 91.)

Yhteisötasolla tehtävän työn suunnittelu, valmistelu, toteuttaminen, arviointi sekä jatkotoimien suunnittelu kuuluvat kiinteänä osana kuraattorin työhön, ja ne tulisi toteuttaa kuraattorin työajan puitteissa. Yhteisöllinen työ voidaan toteuttaa projektiluonteisena, määräaikaisena tai jatkuvana prosessinomaisena kehittämistyönä. Jos koulun sosiaalityön dokumentointi jää vajaaksi, yhteisöllisyyteen vaikuttava työ on vaarassa jäädä näkymättömäksi. Kuraattoreja palkataan muun muassa vaikuttamaan koulun ja oppilaiden yhteisöllisyyden ja työskentelyilmapiirin kehittämistarkoituksessa, josta syystä tämän kaltaisen työn kirjaaminen ja arviointi on oleellista ja tärkeää. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009, s. 91.)

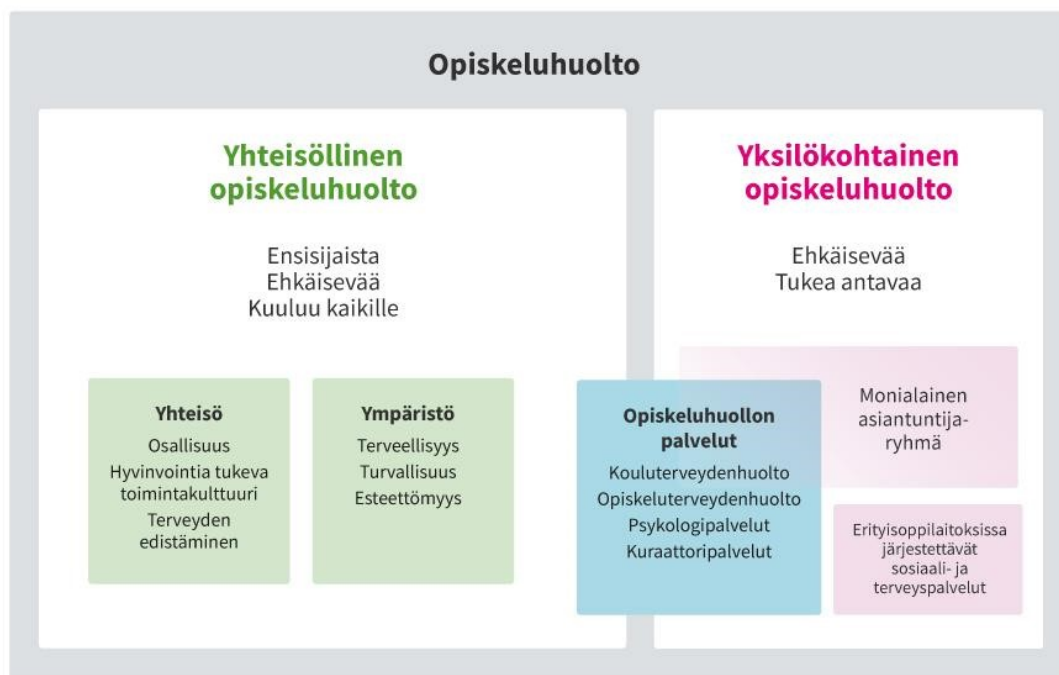
2.4 Opiskeluhoolto ja sen järjestäminen koulussa

Koulun opiskeluhoolto voidaan määritellä lasten ja nuorten arkiympäristöön viedyksi hyvinvointia edistäväksi peruspalveluksi (Laatikainen ym., 2020, s. 46). Opiskeluhoollon tarkoitus on edistää ja tukee oppilaiden hyvinvointia koulumaailmassa sekä toimia koulun ja kodin välisen yhteistyön edistäjänä (Espoon kaupunki, i.a.-b; Terveys- ja hyvinvoinninlaitos, 2022a; Opetushallitus, 2022). Opiskeluhoolto on parhaimmassa tapauksessa ennaltaehkäisevää työtä. Sen puitteissa tunnistetaan mahdollisia koulunkäynnin esteitä, ja ehkäistään niiden syntymistä. Opiskeluhooltoon varten kouluissa on olemassa opiskeluhooltoryhmät, johon tavallisesti kuuluu rehtori, erityisopettaja, kouluterveydenhoitaja, psykologi, lääkäri, kuraattori, opinto-ohjaaja sekä luokanopettaja tai luokanvalvoja. (Korpela, 2012, s. 279; Sipilä-Lähdekorpi, 2004, s. 27; Opetushallitus, 2022.)

Vaikka kuraattorin rooli opiskeluhoollolla on keskeinen, on vastuu koulun opiskeluhoollon toteutumisesta koko työyhteisön vastuulla. Usein kuraattorin ajatellaan olevan siinä pääasiallinen vastuunkantaja, mutta vastuuta opiskeluhoollosta ei voida vierittää muutaman nimetyn henkilön vastuulle. (Korpela, 2012, s. 279; Opetushallitus, 2022.) Kuraattori erottuu koulun muusta henkilökunnasta siinä suhteessa, että hän työskentelee koulujärjestelmän ulkopuolella. Samalla hän kuitenkin kuuluu erottamattomasti koulu-yhteisöön, mikä on tärkeää moniammatillisen, niin oppilaita kuin koulu-yhteisöä hyödyttävän yhteistyön kannalta. (Huxtable & Blyth 2002, s. 237–238.) Opiskeluhoollon toimivuutta takaa riittävien resurssien varmistaminen. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että opiskeluhoollon henkilökunta on oikein mitoitettu, jotta lasten ja nuorten tuentarpeeseen pystytään vastaamaan riittävästi. (Laatikainen ym., 2020, s. 46–47.)

Opiskeluhoolto pyrkii tukemaan oppilaiden hyvinvointia ja pyrkimyksenä on ensisijaisesti ennaltaehkäistä ongelmia. Oppilaista nousevia huolia pyritään käsittelemään ja selvittämään mahdollisimman nopeasti. Koulujen opiskeluhooltoryhmissä on useiden eri ammattialojen edustajia, jotka yhdessä työskentelevät ja rakentavat ammatillisen näkemyksen oppilaan tilanteesta.

Jokainen ammattilainen tuo oman näkemyksen tilanteeseen siitä viitekehyksestä, missä hän asiantuntijana työskentelee. (Harakka & Pösö, 2010.)

Kuvio 1. Opiskeluhoollon kokonaisuus (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2022a).

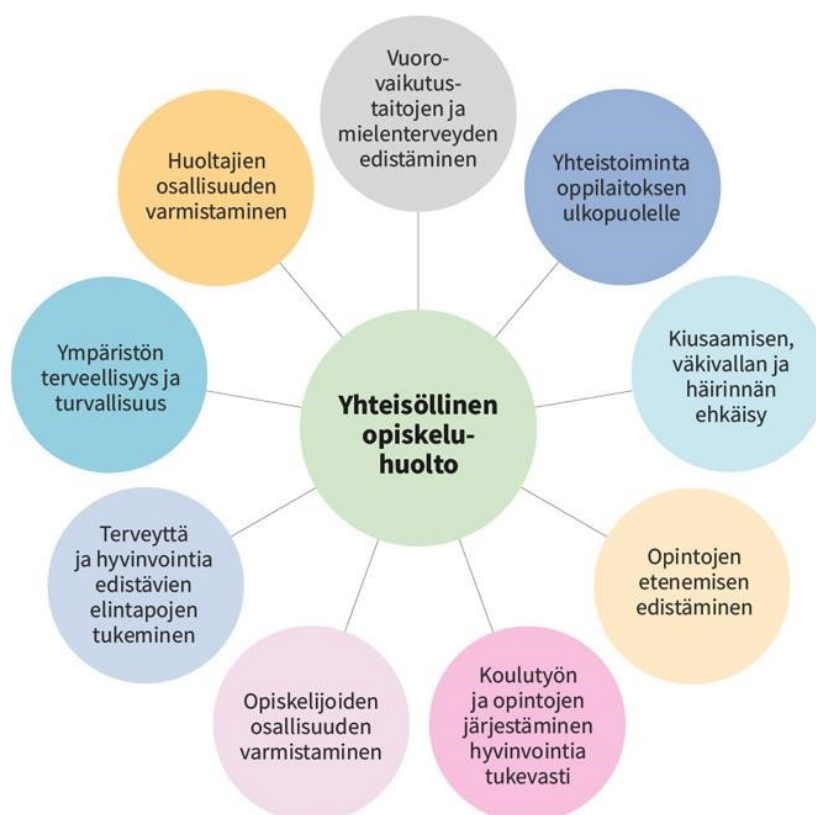
Opiskeluhooltoon sisältyy yhteisöllinen ja yksilökohtainen opiskeluhoolto (Kuvio 1). Kuraattorien näkökulmasta yhteisöllisen opiskeluhoollon tärkein tavoite on koulu yhteisön hyvinvoinnin tukeminen kokonaisvaltaisesti. (Salmela, 2019.) Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennaltaehkäisevää ja kuuluu kaikille. Sen tarkoitus on turvata oppilaiden hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta ja vuorovaikutusta sekä huolehtia kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yksilökohtainen opiskeluhoolto puolestaan keskittyy yksittäisen opiskelijan tilanteeseen. Myös yksilökohtaisen opiskeluhoollon tavoitteena on toimia ennaltaehkäisevänä ja tukea antavana palveluna, mutta toisin kuin yhteisöllinen opiskeluhoolto, se kohdentuu koko

koulu yhteisön sijasta yhteen yksittäiseen oppilaaseen. (Gråsten-Salonen & Mehtiö, 2017; Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2021c).

Jokaisella oppilaalla on oikeus opiskeluhoollon palveluihin koulussa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että esimerkiksi oppilaan huoltajalla ole oikeutta kieltää oppilasta hyödyntämästä opiskeluhoollon palveluita. Myös laki määrittää, että oppilaalle on mahdollistettava yksilökohtainen opiskeluhoolto, silloin kun hän sitä tarvitsee. Yksilöllisen opiskeluhoollon tavoite on tarjota varhaista tukea oppilaalle, sekä auttaa jo syntyneiden ongelmien ratkaisemisessa ja toisaalta ehkäistä uusien ongelmien syntymistä. Oppilas on oikeutettu pääsemään kuraattorin tai psykologin luokse keskustelemaan viimeistään viikon sisään siitä, kun tarve tapaamiselle on tuotu esille. Jos asia on kiireellinen, voidaan tapaaminen järjestää mahdollisuuksien mukaan jo samalle tai seuraavalle päivälle. Arvion tilanteesta tekee opiskeluhoollon ammattihenkilö. Jos koulun henkilökunta havaitsee jonkun oppilaan kohdalla tarvetta opiskeluhoollon palveluille, on koulun henkilökunnalla velvollisuus kehottaa oppilasta hakeutumaan oppilashuollon palveluihin. Yksilöllisessä opiskeluhoollossa painopiste on oppilaan yksilöllisissä tarpeissa. Tilanteen vaatiessa jokaisen yksittäisen oppilaan kohdalla on mahdollisuus koota moniammatillinen työryhmä, joka selvittää oppilaan tuen ja jatkotyöskentelyn tarpeen. Kuraattorin toteuttamassa asiakastyössä on merkityksellistä ennen kaikkea hyvä vuorovaikutus. Hyvässä vuorovaikutustilanteessa on läsnä arvostava kohtaaminen, kuunteleminen ja luottamus. (Espoon kaupunki, i.a.-c; Opetushallitus, 2022; Perälä ym., s. 26–27; Gråsten-Salonen & Mehtiö, 2017.)

Yhteisöllinen opiskeluhoolto on koko koulua tukeva toimintamuoto. Tavoite on ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä koulussa, sekä tunnistaa ja huomioida tarvittavaa tukea ja sen järjestämistä opiskeluhoollolla. Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla on tarkoitus saada vahvistettua hyvinvointia, terveyttä, oppimista ja vuorovaikutusta sekä tuoda koulu yhteisöön avoin ja yhteenkuuluvuuden ilmapiiri. Tavoitteena on, että jokaisella olisi mukava opiskella ja olla koulussa. Yhteisöllisessä opiskeluhoollolla toiminnan lähtökohdaksi on oppilaiden ja heidän huoltajiensa osallisuus ja kuulluksi tuleminen kokemukseksi. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä on monialainen

työryhmä, jossa vetovastuu on rehtorilla. Rehtorin rinnalla työryhmässä toimii opettaja tai opettajia, kuraattori, koulupsykologi, terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja sekä erityisopettaja. Tarvittaessa opiskeluhuoltoryhmään osallistuu oppilaan ja huoltajan lisäksi jokin ulkopuolinen yhteistyökumppani kuten esimerkiksi nuorisopalvelut. Yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti. (Espoon kaupunki, i.a.-d; Opetushallitus, 2022; Perälä ym., s. 26.) Yhteisöllisen oppilashuollon sisältöalueet on kuvattu alla kuviossa (Kuvio 2.), mikä nostaa esille yhteisöllisen oppilashuollon moninaisen työskentelyn ja sen painopisteet.

Kuvio 2. Yhteisöllisen opiskeluhuollon sisältöalueet (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2021c).

2.5 Kuraattorin työtä ohjaava lainsäädäntö

Perusopetuslain (628/1998) mukaan oppilaille tulee mahdollistaa ilmainen opiskeluhuollollinen tuki koulussa (L628/1998). Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan vastuu opiskeluhuollon järjestämisestä on koulutuksen järjestäjällä. Opiskeluhuolto järjestetään yhteistyössä opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Koulutuksen järjestäjällä on vastuu huolehtia siitä, että opiskeluhuollosta muodostuu yhtenäinen ja toimiva kokonaisuus (L1287/2013). Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan opiskeluhuollon tulee pitää sisällään oppilaiden oppimisen, psyykkisen-, fyysisen- ja sosiaalisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä, sekä niiden edellytysten lisäämistä kouluyhteisössä (L1287/2013). Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa myös korostetaan ennaltaehkäisevän työn sekä yhteisöllisen työn merkitystä. Hyvinvoinnin edistäminen sekä yhteistyö kodin ja koulun välillä on lain määrittämä tehtävä niin opiskeluhuollolle kuin muullekin kouluhenkilökunnalle. Koko koulun henkilökunnan tulee edistää hyvinvointia ja sitoutua ehkäisemään esimerkiksi koulukiusaamista. (Laitinen ym., 2020, s. 34.)

Myös lastensuojelulaki (417/2007) ohjaa kuraattorin työtä. Sen mukaan lapsella on oikeus kasvaa turvallisessa ja tasapainoisessa ympäristössä. Laissa määritetään muun muassa velvollisuudesta tehdä lastensuojelu tai rikosilmoitus. Kuraattorin työssä tulee usein eteen tilanteita, joissa kuraattorin velvollisuuksiin kuuluu tehdä oppilaasta lastensuojeluilmoitus. Tällainen tilanne voi tulla vastaan kuraattorin työssä esimerkiksi silloin, kun oppilaan tilanteesta nousee erityistä huolta ja tarvitaan lastensuojelun arviointia tilanteesta. (L417/2007; Terveystoimen ja hyvinvoinninlaitos, 2022b.) Sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus saada hyvää kohtelua ja laadukasta palvelua. Laki määrittää myös vaitiolovelvollisuudesta suhteessa asiakkaan tietoihin sekä salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta eteenpäin. (Terveystoimen ja hyvinvoinninlaitos, 2022b; L812/2000.)

3 COVID-19 PANDEMIA JA SEN VAIKUTUKSET

COVID-19 on SARS-CoV-2-viruksen aiheuttama infektio tauti, joka lähti leviämään Kiinan Wuhanista joulukuussa 2019. Ensimmäiset sairastapaukset vahvistuivat kiinalaisissa sairaaloissa 18.- 29.12.2019, ja maan viranomaiset varoittivat WHO: ta tilanteesta 31.12.2019. Tauti alkoi levitä maailmanlaajuisesti kevään 2020 aikana ja maaliskuussa 2020 maailman terveysjärjestö WHO julisti maailmanlaajuisen pandemian. Pandemian seurauksena koulujen opetus muuttui etäopetuksiksi ja tilastojen mukaan noin puolet työssäkäyvistä ihmisistä siirtyi etätöihin. Suomessa COVID-19 viruksen aiheuttama tartuntatauti alkoi levitä laajalti keväällä 2020 ja 13.3.2020 Suomen hallitus totesi yhdessä tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa sekä päätyi ottamaan käyttöön valmiuslain. Valmiuslain (L1552/2011) tarkoitus on turvata perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia sekä maan alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys kriisitilanteessa. Pandemian aikana valmiuslailla pyrittiin suojaamaan väestöä ja heidän toimeentuloaan, sekä turvaamaan maan talous ja oikeusjärjestys. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a; World Health Organization, 2021; Anttila, 2022; Selander ym, 2022, s. 13: L1552/2011; Eduskunta, 2022; Terveysportti, 2022.) Poikkeusolot ja valmiuslaki vallitsivat Suomessa 16.3.–16.6.2020 ja 1.3.–27.4.2021. Poikkeusolojen päätyttyä pandemian aiheuttamaa kriisiä siirryttiin hoitamaan normaaliolojen lainsäädännön toimivaltuuksien puitteissa sekä viranomaisten antamilla suosituksilla ja määräyksillä. (Valtioneuvosto, i.a.)

3.1 COVID-19 pandemian vaikutukset peruskouluun, oppilaisiin ja oppimiseen

COVID-19 aiheuttama pandemia on vaikuttanut merkittävästi ihmisten hyvinvointiin, erilaisiin palveluihin sekä laajalti koko yhteiskuntaan (Hietanen-Peltola ym., 2020, s. 1) Pandemian seurauksena myös oppimisympäristöissä sekä koulutusprosesseissa ja käytännöissä on tapahtunut muutoksia, jotka ovat haastaneet monella tapaa koulua ja opettajia. Kouluhenkilökunnan osaaminen

ja toimenkuva on rakennettu ensisijaisesti kasvokkain tapahtuvan kohtaamisen ympärille, joten etäkoulun toteuttaminen on vaatinut opettajilta suuria ponnistuksia. Kuraattorit ovat toimineet opettajien taustavoimana tukemalla heitä parhaansa mukaan tässä prosessissa. (Karaman ym., 2021; Talentia ry, 2020.)

Pandemia aiheutti lapsissa ja nuorissa pelkoa, ja sitä kautta myös tarvetta keskusteluavulle opiskeluhuollon palveluissa. Osa vanhemmista päätti myös pitää lapsensa kotona jo ennen varsinaista koulujen sulkemista, jolloin näiden perheiden lapset jäivät opiskeluhuollon palvelujen ulkopuolelle, sillä etäpalveluja alettiin tarjota vasta pandemian myöhemmässä vaiheessa. (Rissanen ym., s. 32.) Kuraattorit joutuivat tekemään nopean digiloikan voidakseen tarjota palvelujaan oppilaille ja heidän perheilleen etäkoulun aikana (Talentia ry, 2020.) Kuraattorien palveluiden siirtyminen etäyhteyksien päähän saattoi osaltaan helpottaa palveluiden käyttöä, mutta toisaalta vaikeuttaa uusien ongelmien ja tuen tarpeiden esille ottamista, sekä luottamuksellisen asiakassuhteen rakentumista. (Lammi-Taskula ym., 2020, s. 51.)

Koulujärjestelmän ansiosta yhteiskunnan tukijärjestelmien on mahdollista tavoittaa peruskouluikäiset lapset ja heidän vanhempansa. Koulun välityksellä lasten ja heidän perheidensä hyvinvointiin liittyviä ongelmia voidaan tunnistaa ja ratkaista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Pippuri, 2015, s. 14) Kouluyhteisöllä on myös vaikutusta lasten ja nuorten hyvinvointiin. Koulun sosiaalisesti tukevan ja kannustavan ilmapiirin on muun muassa havaittu pienentävän nuorten riskiä kärsiä masennuksesta. Vaikutuksen on nähty olevan ennen kaikkea yhteisöllisiä, mikä tarkoittaa, että sosiaalisesti tukevasta, kannustavasta ja tasa-arvoisesta kouluilmapiiristä hyötyy koko kouluyhteisö riippumatta siitä, saako jokainen oppilas yksilöllistä tukea. (Ellonen, 2008.) Koulussa tapahtuva oppilaiden välinen vuorovaikutus tukee lasten ja nuorten tunneperäistä hyvinvointia, sekä vaikuttaa positiivisesti opiskelumotivaatioon. Oppimisen näkökulmasta merkittävää on myös opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus. Pandemian aikana koulunkäyntiin liittyvien vaikeuksien on havaittu lisääntyneet ja tuoneen esille nuorten mielenterveyteen liittyviä tarpeita. Tämä on muistuttanut koulukuraattorien tärkeästä roolista näiden tarpeiden

hoitamisessa (Tannert & Gröschner, 2021, s. 498–499; Kuhfeld ym., 2022; Watson ym., 2022.)

Pandemian aikana lapsilla ja nuorilla on havaittu enemmän oppimisvaikeuksia, ahdistuneisuutta ja masennusta. Pandemia- ajan on havaittu vaikuttaneen monella tapaa negatiivisesti nuorten mielenterveyteen sekä heidän sosiaaliseen, emotionaaliseen, psykologiseen ja koulutukselliseen hyvinvointiin. Etäopiskelun haasteet korostuvat jo ennestään heikossa asemassa olevien oppilaiden hyvinvoinnissa ja sillä on todettu olevan eriarvostava vaikutus suhteessa muihin oppilaisiin. (Karaman ym., 2021; Pincus ym., 2020, s. 241; Savitz- Romer ym., 2021, s. 2.) Oppimiseen liittyvien haasteiden sekä huolien ja mielenterveydellisten ongelmien lisääntymisen on havaittu olevan yhteydessä myös oppilaan vertaissuhteissa koettuihin vaikeuksiin sekä vähäisiin kontakteihin koulun henkilökunnan kanssa. Erityisen huolestuttava tilanne on silloin, kun ongelmat kasaantuvat niille oppilaille, joilla ei ole toimivaa yhteyttä opettajaansa. (Herkama & Repo, 2020.)

Haasteita oppilaiden hyvinvointiin on myös aiheuttanut se, että opiskelijoiden mahdollisuus hyödyntää koulun opiskeluhuollon palveluita, esimerkiksi kuraattorin antamaa tukea ja ohjausta, on pandemian aikana heikentynyt. Kuraattorin rooli opiskelijoiden hyvinvoinnin ja mielenterveyden tukijana on tärkeä, etenkin niiden oppilaiden kohdalla, joilla on psyykkiseen hyvinvointiin liittyviä haasteita. (Pincus ym., 2020, s. 241–242.) Etäkoulun aikana korostui oppilaan kotona saaman tuen merkitys, ja tämän tuen vaihtelevuus asetti oppilaat eriarvoiseen asemaan. Perusopetuksen oppilaiden tuentarpeen tunnistamisessa on erityisen tärkeää koulun ja kodin välinen yhteistyö ja tämän yhteistyön merkitys on pandemian aikana korostunut entisestään. (Goman ym., 2021; Watson ym., 2021.)

3.2 Lasten ja nuorten hyvinvointi

Pandemia- ajan uusi tutkimus on tarjonnut oivalluksia COVID-19:n vaikutuksista peruskoulun oppilaisiin sekä kuraattorin roolista pandemian aikana. Lapsien on havaittu olevan lääketieteellisesti aikuisia vähemmän alttiita itse COVID-19 virustartunnan aiheuttamille vaaroille. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että pandemiasta aiheutunut sosiaalinen eristäytyminen ja sen seuraukset ovat vaikuttaneet negatiivisesti lasten ja nuorten tunne- elämään ja käyttäytymiseen. (Daftary, 2022, s. 94.) YK on varoittanut, että pandemian seurauksena maailman inhimillinen kehitys; koulutus, terveys ja elämänlaatu, ovat vaarassa heikentyä ensimmäistä kertaa 30 vuoteen. Suurimpana pelkona on ”menetetty vuosikymmen”, jonka vaikutus maailman lapsiin voi olla kohtalokas. (Valtioneuvosto, 2020, s. 86.) Pandemian aika on haastanut lasten ja nuorten oikeutta yhdenvertaiseen opetukseen, kasvatukseen ja hoitoon. Hyvinvointi- ja oppimiserot lasten ja nuorten välillä ovat mitä todennäköisimmin kärjistyneet entisestään poikkeusolojen aikana. (Valtioneuvosto, 2020, s. 58; Puustinen, 2020.)

Kouluterveydenhuolto ei ole kyennyt vastaamaan oppilaiden ja heidän perheidensä tarpeisiin pandemian aikana. Koulujen välillä on myös ollut suuria eroja opiskeluterveydenhuollon palvelujen saatavuudessa. (Kestilä ym., 2020, s. 6.) Pandemiasta seuranneet muutokset koulunkäynnissä ovat vaikuttaneet monin tavoin kouluikäisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä, sekä koulun henkilökuntaan. Lukuisat empiiriset tutkimukset ovat osoittaneet pandemia ajan aiheuttaneen stressistä ja lisänneen mielenterveydellisiä ongelmia lasten, nuorten ja aikuisten keskuudessa (Watson ym., 2022.) Pandemia aika on ollut vanhemmille kuormittava ja lapset aistivat sen, vaikka asiasta ei kotona puhuttaisikaan. Oppiminen ja toiminnanohjaus on hankaloitunut, ja erilaiset ahdistus- ja masennusoireet lisääntyneet etenkin niiden lasten ja nuorten kohdalla, joilla hankaluuksia oli jo ennen poikkeusaikaa. (Puustinen, 2020.) COVID-19 pandemian aikana heräsikin runsaasti keskustelua ja huolta lasten ja nuorten hyvinvoinnin heikentymisestä, ja heidän mielenterveysongelmien lisääntymisestä. Koulujen etäopetus muutti radikaalisti koulujen toimintaa ja lasten arkea. Myös lasten ja nuorten sosiaaliset suhteet ja

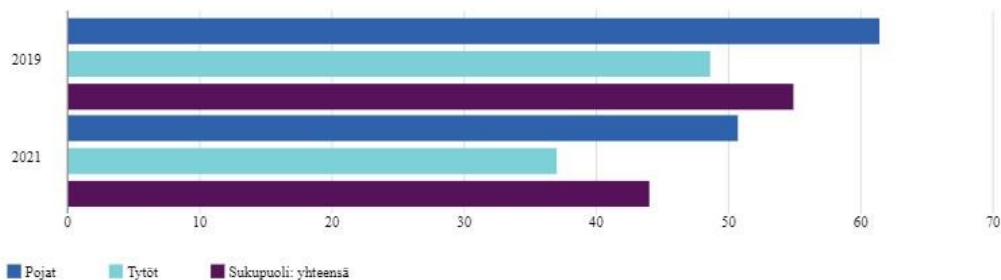
harrastukset jäivät tauolle, jolloin heillä ei ollut enää paikkaa, missä kohdata ystäviä, nuorisotyöntekijöitä, opettajia, kuraattoreita tai muita oman arjen ja hyvinvoinnin kannalta tärkeitä tahoja. (Tampereen yliopisto, i.a.; Lievonen, i.a.)

Lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavat keskeisesti muun muassa elämäntavat, arkirythmi, sosiaaliset suhteet, itsetunto sekä tunne- ja vuorovaikutustaidot. Vanhempien tulisi tukea lastensa arkirythmiä muun muassa huolehtimalla, että lapsi tekee koulutehtävänsä ajoissa, syö säännöllisesti, ei vietä kohtuuttomasti aikaa älylaitteiden parissa, ylläpitää kaverisuhteitaan sekä noudattaa hyvää unirythmiä. Turvalliset aikuiset ja vahva sosiaalinen turvaverkko tukevat lapsen ja nuoren hyvinvointia. Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin kannalta keskeistä on myös se, että hänellä on hyvä itsetunto sekä riittävät tunne- ja vuorovaikutustaidot. (Tampereen Yliopisto, i.a.) Pandemian aikana elämänhallinnalliset ongelmat ovat monilla lapsilla ja nuorilla pahentuneet säännöllisen vuorokausirythmin ollessa sekaisin. Poikkeusaika on verottanut vanhempien voimavaroista ja jaksamisesta, mikä on heikentänyt lasten ja nuorten hyvinvointia. Poikkeusolojen aikana lasten ja nuorten verkossa viettämä aika on lisääntynyt, mikä on herättänyt huolta paitsi aikuisten, myös nuorten itsensä keskuudessa. Lasten ja nuorten riski joutua seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi verkkoympäristössä on kasvanut pandemian aikana. Myös lasten ja nuorten kokeman yksinäisyyden on havaittu lisääntyneen poikkeusolojen aikana. (Puustinen, 2020; Valtioneuvosto, 2020, s. 64, 71; Lievonen, 2022; UNICEF, 2021; Hietanen-Peltola ym., s. 42.)

Yksinäisyys voidaan nähdä merkittävänä riskinä nuoren terveydelle. Se voidaan määritellä kielteiseksi ja ahdistavaksi kokemukseksi siitä, etteivät omat läheiset ihmissuhteet ole laadullisesti tai määrällisesti riittäviä. Yksinäisyys ja yksin oleminen ovat eri asioita ja on havaittu, että jo alakouluikäiset lapset osaavat erottaa ne toisistaan. Suomessa joka kymmenes lapsista ja -nuorista tuntee itsensä toistuvasti yksinäiseksi ja heillä esiintyy tavallista enemmän psyykkisiä ja fyysisiä vaivoja, sekä psykosomaattista oireilua. Näillä lapsilla ja nuorilla on keskimääräistä enemmän erilaisia hoitokontakteja ja heillä esiintyy myös ikäisiään enemmän aggressiivista käytöstä sekä itsetuhoisia ajatuksia. (Lyyra ym., 2019.) Helsingin oppilashuollon päällikkö ja psykologi Vesa Nevalaisen

mukaan lasten ja nuorten yksinäisyys on lisääntynyt huolestuttavasti, ja COVID-19 pandemian aiheuttama eristyneisyys pahentaa koululaisten kokemaa yksinäisyyttä entisestään. Helsingin kaupungin oman korona-ajan hyvinvointikyselyn mukaan 9.-luokkalaisista noin joka kymmenes kertoi kokevansa yksinäisyyttä. Myös peruskoulun alimpien luokkien oppilaat kokivat yksinäisyyttä. Kouluterveyskyselyjen mukaan kiusaaminen on vähentymässä, mutta kokemus yksinäisyydestä lisääntyy. (Puustinen, 2020.)

Vuonna 2019 tehty kouluterveyskysely tutki yhtenä osa-alueenaan sitä, kuinka tyytyväisiä nuoret ovat omaan elämäänsä. Koko maan tilastossa perusopetuksen 4. ja 5. luokkalaisista pojista 61,0 % ja tytöistä 48,8 % sanoi olevansa erittäin tyytyväinen omaan elämäänsä. Vertasimme tuloksia vuoden 2021 kouluterveyskyselyn tuloksiin, ja niissä koko maan tilastossa pojista 52,3 % ja tytöistä 37,2 % sanoi olevansa elämänsä erittäin tyytyväinen. Melko tyytyväisiä elämäänsä vuonna 2019 oli pojista 30,9 % ja tytöistä 38,4 %. Vuonna 2021 melko tyytyväisiä elämäänsä oli pojista 36,5 % ja tytöistä 43,7 %. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2021a; Kuvio 3.)

Kuvio 3. Kouluterveyskysely 2019 ja 2021 (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2021b).

Nuoret kokivat olevansa tyytyväisiä omaan elämäänsä, mutta vuoden 2019 ja 2021 välisenä aikana nuorten hyvinvoinnin voidaan todeta heikentyneen, sillä

kyseisenä aikana nuorten kokema ahdistuneisuus on lisääntynyt. Tytöistä vuonna 2019 ahdistuneisuutta koki 13–20 %, kun taas vuonna 2021 prosenttiluku oli 30 %. Pojat kokivat ahdistuneisuutta tyttöjä vähemmän, mutta heidänkin kohdallaan ahdistuneisuus oli lisääntynyt. Kyselyn mukaan noin 8 % pojista koki ahdistuneisuutta vuonna 2021, kun taas vuosina 2013–2019 poikien ahdistuneisuus oli 5–7 %. (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2021b.)

Pelastakaa Lapset ry:n huhtikuussa 2020 tekemän selvityksen mukaan lapset ja nuoret kokivat elämänsä muuttuneen huomattavasti poikkeusolojen rajoitusten ja etäkoulun myötä. Moni vastanneista koki henkisen hyvinvointinsa heikentyneen. Ne lapset, jotka olivat kärsineet jo aikaisemmin mielenterveydellisistä ongelmista, kertoivat oireidensa pahentuneen poikkeusolojen myötä. Osalla näistä nuorista mielenterveyttä tukevat tapaamiset tai muu yhteydenpito hoitavan tahon kanssa oli pandemian aikana estynyt. Yleisesti lapset kokivat, ettei pandemia- aikana saatu tuki ollut riittävää, mikä aiheutti heissä stressiä ja huolta. Tuentarve ja sen riittämättömyydestä aiheutunut stressi ja huoli korostui erityisesti matalatulosten perheiden lasten ja nuorten vastauksissa. Lapset ja nuoret kertoivat kokeneensa olonsa poikkeusaikana aikaisempaa yksinäiseksi, sillä sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen etäyhteyksin koettiin vaikeana. (Pelastakaa lapset ry, 2020, s. 2–7.)

Allianssi ry:n (2022) tekemässä kyselyssä neljä viidestä nuoresta kertoi kokeneensa, että oma hyvinvointi on pandemia- aikana heikentynyt. Suurimmat haasteet olivat havaittavissa nuorten jaksamisessa, ahdistuneisuudessa, yksinäisyydessä sekä lisääntyneessä huolesta omista läheisistä. Myös nuorten puhelimen ja netin käytön lisääntyminen nähtiin huolta herättävänä ilmiönä. Allianssi ry:n (2022) toiminnanjohtajan Munsterhjelmin mukaan nuorten hyvinvoinnin laskuun tulisi suhtautua vakavasti. Hän arvelee, että riittämätön tilanteeseen reagointi tulee todennäköisesti kustautumaan tulevaisuudessa. Ennen pandemian alkua nuorilla oli harrastuksia, kouluyhteisö sekä kaverit, mutta tämä kaikki hävisi pandemian myötä, mikä on heijastunut lasten ja nuorten elämään ja hyvinvointiin. Myös jo ennestään huonosti voineet nuoret jäivät pandemian aikana vaille yhteiskunnan tukea. Allianssin kyselyyn

vastanneiden nuorten arviot omasta hyvinvoinnista olivat vaihtelevia; nuorista 37 % koki saaneensa tukea riittävästi omaan tilanteeseensa, myös 37 % nuorista koki, ettei ole saanut tarpeeksi tukea ja loput tästä ryhmästä eivät osanneet arvioida asiaa. Eniten nuoret kokivat tarvitsevansa tukea ja apua mielenterveyteen liittyvissä asioissa. Myös vertaistuki ja toisten nuorten kanssa keskustelu koettiin tarpeelliseksi. Lisäksi nuoret olivat halukkaita keskustelemaan turvallisen ja luotettavan aikuisen kanssa, ja kertoivat myös kaipaavansa tukea etäopiskeluun. Kyselyistä nousi esille, että nuorisotyölle oli pandemian aikana kasvavaa tarvetta. (Allianssi ry, 2022.)

3.3 Etäopiskelu pandemian aikana

Kuraattorien työssään kohtaamat ja oppilaiden tukemiseen liittyvä haasteet ovat luonteeltaan yleismaailmallisia. Niiden voidaan sanoa koskettavan kaikkea sitä inhimillistä elämää ja kanssakäymistä, mikä liittyy olennaisesti lasten ja nuorten arkeen koulunkäynnin ohessa. (Huxtable & Blyth 2002, s. 5). Pandemian negatiivista vaikutusta lasten ja nuorten mielenterveyteen ja hyvinvointiin ei voida kiistää. Yhteensä 1,6 miljardia oppilasta on kärsinyt koulunkäynnin keskeytyksistä ja pandemian aiheuttama poikkeusaika on tuonut esille monia koulujärjestelmään liittyviä ongelmia. (Pokhrel & Chhetri, 2021; UNICEF, 2021.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja nuorten puhelimeen tulleiden yhteydenottojen perusteella lapset ja nuoret ovat suoriutuneet etäkoulusta vaihtelevalla menestyksellä. Osa lapsista ja nuorista on nauttinut etäkoulusta ja siitä seuranneista uusista työskentelytavoista, sekä suoriutunut opinnoistaan hyvin. Joillekin lapsille rauhallisempi sosiaalinen konteksti on myös voinut tarjota kouluympäristöä paremman oppimisympäristön sekä mahdollistanut omien sosiaalisten suhteiden rajaamisen aidosti omien toiveiden mukaisiksi suhteiksi etäyhteyksin. (Valtioneuvosto, 2020, s. 64, 83.) Etenkin neuropsykiatrisesti oireilevat lapset ja nuoret ovat kokeneet etäopinnot mielekkäänä, sillä arjesta on jäänyt pois koulu yhteisön tuoma sosiaalinen kuormitus, sekä mahdollinen kiusaaminen. Kuitenkin myös nämä oppilaat

tarvitsisivat harjoitusta sosiaalsiin tilanteisiin, joita vain lähiöopetus voi oppilaille tarjota. (Puustinen, 2020; Hakulinen ym., 2020, s. 47.)

Kaikille lapsille ja nuorille etäopetus ei kuitenkaan ole ollut suotuisaa, sillä osalle oppilaista etäopetus on aiheuttanut esimerkiksi mielenterveyteen ja arjen hallintaan liittyviä ongelmia sekä yksinäisyyttä (Hakulinen ym., 2020, s. 47). Näiden oppilaiden kohdalla etäkoulusta suoriutuminen on saattanut tuntua haastavalta ja jopa ylivoimaiselta tehtävältä. He ovat kokeneet omat oppimisvalmiutensa riittämättöminä, eikä etäopiskelun aikana saatua tukea ole koettu kaikilta osin riittävänä. Myös opiskeluhoillon järjestämisessä on ollut haasteita. Lasten ja nuorten itseohjautuvuudessa on suuria yksilöllisiä eroja. Osa oppilaista kärsii esimerkiksi oppimiseen, muistamiseen tai keskittymiseen liittyvistä vaikeuksista, jotka usein korostuivat etäkoulun aikana. Lähiopetuksen puute lisäsi tuentarvetta erityisesti niillä oppilailla, joilla oli jo ennestään oppimiseen liittyviä ongelmia. Toisaalta erityisen tunnollisilla oppilailla oli taipumusta ylikuormittua ja stressaantua etäkoulun aikana. (Valtioneuvosto, 2020, s. 64; Goman ym., 2021.)

Lasten ja nuorten yksilöllisten ominaisuuksien lisäksi myös etäopiskelun kannalta olennaisten teknisten välineiden puute, riittämättömät kontaktit koulun aikuisiin sekä omien huoltajien heikot edellytykset tukea lapsensa koulunkäyntiä ovat lisänneet etäkoulun haasteita. Etäkoulun seurauksena osa oppilaista ei ole kyennyt saavuttamaan oppimistavoitteita, mikä on aiheuttanut koulunkäyntiin liittyvää stressiä ja oireilua. (Valtioneuvosto, 2020, s. 64.) Pienimmille oppilaille etäopetukseen siirtyminen saattoi myös tarkoittaa opetuksen keskeytymistä. Etäopetuksesta johtuneet oppimisvajeet saattavat olla pidemmällä tähtäimellä hyvinkin haitallisia sekä vaikuttaa pitkälle tulevaisuuteen. Jo ennen pandemiaa oli havaittavissa, että osa oppilaista pärjäsivät kouluissa toisia paremmin, mutta pandemia on kasvattanut eroja entisestään. Etäopetus on lisännyt monien lasten ja nuorten oppimisvaikeuksia sekä heikentänyt sosiaalisia suhteita, mikä näkyy muun muassa yksinäisyyden lisääntymisenä. (Lievonon, i.a.) Kansainvälisissä pandemiaan liittyvissä tutkimuksissa on tuotu esille, että etäkoulu asettaa lapset ja nuoret epätasa-arvoiseen asemaan, ja saattaa sitä kautta lisätä eroa niiden lasten ja nuorten välillä, jotka tulevat sosioekonomiselta

asemaltaan erilaisista perheistä. (Puustinen, 2020; Sainio ym., 2020, s. 5.) Pandemian aiheuttaman kriisin paljastamat yhteiskunnalliset eriarvoisuudet eivät ole uusia, mutta pandemian vaikutuksesta ne ovat korostuneet entisestään (Abrams & Dettlaff, 2020).

Koulujen sulkeminen ja etätyöskentely on vaikuttanut maailmanlaajuisesti yli 94 %:iin kaikista maailman opiskelijoista. Pedagogisesta näkökulmasta, verkko ja etäopiskelulla ei pystytä saavuttamaan samaa tasoa kuin kasvotusten toteutetussa opiskelussa. Vaikka etätyöskentelyn tueksi on luotu monia uusia toteuttamistapoja, se vaatii kuitenkin käyttäjiltään myös osaamista. Opettajilla ja oppilailla tulisi olla riittävät tietotekniset taidot, jotta etätyöskentely tarvittavia ohjelmia ja laitteita osattaisiin hyödyntää. (Pokhrel & Chhetri, 2021.) Myös kuraattorin työhön sisältyy pedagoginen ulottuvuus, kun sitä tarkastellaan sosiaalipedagogisesta näkökulmasta. Sosiaalipedagogiikassa keskeistä on ajatus siitä, ettei oppilas ole koulussa ainoastaan erilaisten yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksumista varten, vaan myös siksi, että voisi kasvaa yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Oppilaat kasvavat samanaikaisesti paitsi kouluympäristössä, myös muissa yhteiskunnan osaluilla. Käytännön tietojen ja taitojen lisäksi oleellista ja tärkeää on yksilön henkisten ja sosiaalisten valmiuksien kehittyminen. (Nivala, 2006, s. 153.)

Etäkouluvaiheen suurimpina ongelmina voidaan pitää oppilaiden ja heidän perheidensä sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien lisääntymistä. Koulu ei ole vain lasten ja nuorten opetuksesta huolehtiva taho, vaan sen merkitys heidän kasvuyhteisönään ja hyvinvointia tukevana rakenteenaan on valtava. Oppilaan tai hänen perheenjäsenensä jo olemassa olevien sosiaalisten tai terveydellisten ongelmien on nähty vaikeutuneen poikkeusolojen aikana. Lastensuojelun keskusliiton tekemän selvityksen mukaan pandemia vaikuttikin eniten perheisiin, joissa oli jo aikaisemmin tarvetta ulkopuoliselle tuelle ja avulle. Palveluiden supistumisen vuoksi myös avunsaanti vaikeutui merkittävästi poikkeusolojen aikana. (Iivonen, 2020, s. 31–32; Paju, 2021, s. 42.) Lapset ja nuoret ovat suurelta osin riippuvaisia koulujen mielenterveyspalveluista, jotka ruuhkautuivat ja joiden saatavuus vaikeutui pandemian aikana huolimatta siitä, että niiden tarve samalla kasvoi (Watson ym., 2022; Iivonen, 2020, s. 31–32).

3.4 Etäkoulu kuraattorin työn näkökulmasta

Pandemian aikana kuraattorit jatkoivat opiskeluhuollon työtä, mutta oppilaiden asioiden edistämisen kannalta tärkeä monialainen yhteistyö heikkeni kouluissa merkittävästi. Oppilaiden ja heidän perheidensä tuentarpeisiin ei kyetty vastaamaan riittävästi, mikä voi johtaa ongelmien pitkittymiseen ja syventymiseen perheissä. (Hietanen-Peltola ym., 2020a, s. 4–5.) Vaikka palveluita olisi saatavilla etäyhteyksillä, niillä ei voida korvata kaikkea sitä, mitä kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus saa aikaan (Iivonen, 2020, s. 31–32; Iivonen, 2022). Poikkeusaika korosti kasvokkain tapahtuvan kohtaamisen merkitystä kuraattorin työssä (Capp ym., 2021).

Etäkoulun toteuttaminen kotioloissa on onnistunut perheiltä vaihtelevasti. Sen on havaittu haastaneen etenkin erityislapsiperheitä, monilapsisia perheitä sekä niitä perheitä, joissa vanhempien jaksaminen ja arjenhallinta oli jo entuudestaan heikoilla kantimilla. Etäkoulun aikana joidenkin perheiden tilanteet kriisiytyivät. Oppilaiden perhetilanteiden selvittäminen on lisännyt kuraattorin työmäärää poikkeusaikana. (Hietanen-Peltola ym., s. 42.) Kotioloissa nousevista huolista olisi tärkeä voida keskustella ammattilaisen kanssa myös etäkoulun aikana. Nuorille tulisi löytää väyliä, joiden kautta he pystyvät matalalla kynnyksellä ottamaan yhteyttä esimerkiksi oman koulunsa kuraattoriin. Pandemian aikana korostuivat erilaiset sähköiset palvelukanavat, joita oli aluksi saatavilla koulussa heikosti. Joissakin kouluissa on ollut käytössä huolinappi, jonka kautta oppilaat voivat tuoda esille mieltään painavia asioita nimettömästi. (Pietiläinen, 2020.)

Kuraattorit hyödynsivät puheluita, tekstiviestejä, sähköpostia sekä videoneuvottelupuheluita tavoittaakseen opiskelijat etäkoulun aikana. Usein kuraattorien etätapaamisten onnistumisen esteenä oli oppilaiden heikko läsnäolo tai se, etteivät he kokeneet etäyhteyttä mielekkäänä tapana kommunikoida. (Daftary, 2022, s. 96.) Vaikka yhteydenotto koulun ja oppilaan välillä tapahtui pääsääntöisesti etälaitteiden avulla, mahdollisuuksia henkilökohtaisempiinkin kontakteihin pyrittiin järjestämään. Yhteys kodin ja koulun välillä haluttiin säilyttää poikkeusoloista huolimatta. (Pietiläinen, 2020.)

Kuraattorien tekemä työ ei vähentynyt lasten ja nuorten siirryttyä etäkouluun, vaikka työ muuttikin monella tapaa muotoaan. Pandemian myötä kuraattoreille tuli uusia tehtäviä; muun muassa etäopiskelun sujumisen, oppilaiden jaksamisen ja hyvinvoinnin seuraamista sekä oppilaiden tukemista pandemian aiheuttamassa ahdistuksessa. Pandemian aikana opiskeluhoillon asiakasmäärät kasvoivat. Yhteistyö lastensuojelun kanssa jatkui ja erilaiset konsultaatiot lisääntyivät. (Talentia ry, 2020.) Monet kuraattorit kokivat kuitenkin, ettei heillä ollut riittävää ammatillista ja henkilökohtaista tukea työnsä tekemiseen pandemian aikana (Capp ym., 2021.) Opiskeluhoilossa oli myös havaittavissa monialaisen yhteistyön merkittävää heikkenemistä (Hietanen-Peltola ym., 2020b, s. 16). Koulun ammattihenkilökunnan kanssa tehty yhteistyö oli pandemian aikana keskimäärin vähäisempää verrattuna normaalitilanteeseen, mutta toisaalta joltain osin ilmeni myös yhteistyön lisääntymistä. Koulun ulkopuolisten palveluiden, esimerkiksi lastensuojelun, sosiaalitoimen ja perheneuvolan osalta koettiin, että yhteistyö pysyi suunnilleen samalla tasolla kuin ennen pandemiaa. (Ahtiainen ym., 2020, s. 30–31.)

Etätyöskentelyn vuoksi monien eri ammattilaisten kollegiaalinen tuki vähentyi. On tärkeää, ettei oppilaissa havaittujen huolien kanssa jäädä yksin, vaan tarjolla on tarpeeksi tukea huolien pohtimiseen ja ratkaisemiseen. Kollegiaalisen yhteistyön vaalimista ja ylläpitämistä pidettiin tärkeänä myös pandemian aikana. Työmäärän lisääntyminen opiskeluhoilossa lisäsi myös huolta opiskeluhoillon työntekijöiden jaksamisesta. Hyvä selkeä johtaminen ja työn suunnittelu sekä toimiva yhteistyö eri tahojen kanssa auttaa pääsemään mahdollisimman hyvään lopputulokseen poikkeusoloista huolimatta. Yhdenmukaiset käytänteet ja toimintatavat ovat tärkeitä, sillä niiden avulla on mahdollista luoda hyvää ja toimivaa yhteistyötä, sekä tukea opiskeluhoillon toimimista myös poikkeusoloissa. (Pietiläinen, 2020.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tarkoituksena on ollut tutkia peruskoulujen kuraattorien kokemusta työstään COVID-19 pandemian aikana ja selvittää pandemian tuomia haasteita kuraattorien työssä sekä kuraattorien keinoja selviytyä niistä. Tutkimus keskittyi kuraattorien kokemukseen sekä sen merkitykseen pandemia-ajan työssä. Tarkoituksena oli etsiä vastaus seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

Miten peruskoulun kuraattorit kokivat työnsä COVID-19 pandemian aikana?

Millaisia haasteita COVID-19 pandemia aiheutti kuraattorien työhön ja millä tavoin he niistä selvisivät?

Näiden tutkimuskysymysten avulla olemme tuottaneet ajankohtaista ja koulumaailmaa hyödyttävää tietoa siitä peruskoulujen kuraattorien kokemuksesta pandemia-ajan työstä, siihen liittyvistä haasteista sekä niistä selviytymisestä. Tutkimus on tärkeä siksi, että etäopiskelun aikana kehitetyt uudet työtavat voivat olla toimivia ja käyttökelpoisia koulujen toimintakäytännöissä ja opiskeluhuollossa myös pandemian jälkeen, mistä syystä niitä on hyvä kartoittaa ja kirjata ylös. Tutkimuksen tuottamalle tiedolle voi olla tarvetta tulevaisuudessa, esimerkiksi siinä tapauksessa, että joutuisimme vastaavanlaiseen tilanteeseen uudelleen.

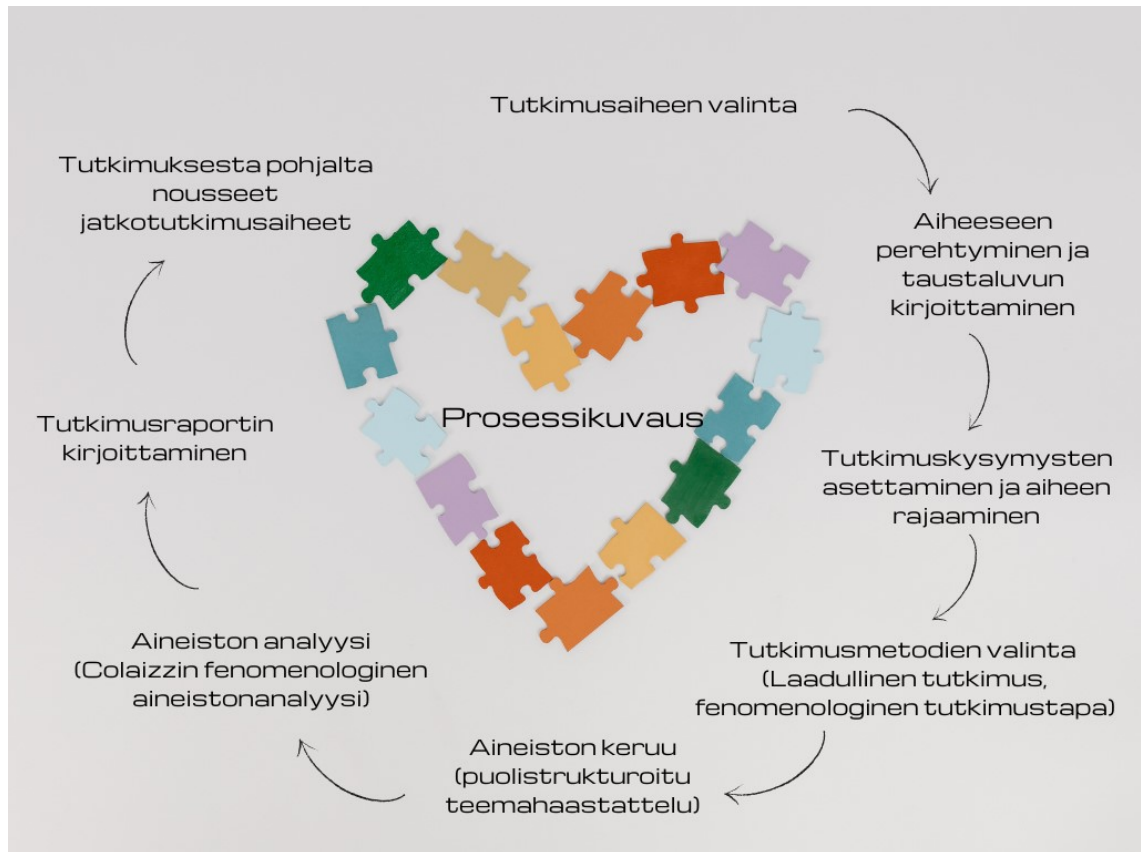
Tutkimuksen tavoitteena oli hyödyttää työelämää tuottamalla uutta tutkimustietoa peruskoulujen kyvystä tehdä opiskeluhuoltoa pandemian ja etäkoulun aikana. Tutkimukseemme liittyi myös oma henkilökohtainen tavoitteemme kehittää omaa sosiaalialan ammatillisuuttamme sekä saada valmiuksia toimia kuraattorina tulevaisuudessa. Suunnittelemme molemmat kuraattorin työuraa ja tutkimuksemme antoi mahdollisuuden tutustua kuraattorin työhön niin teoriassa kuin käytännössäkin. Tutkimuksemme puitteissa saimme myös mahdollisuuden luoda kontakteja työelämään sekä verkostoitua jo opiskeluaikana. Toivomme, että syvällinen perehtymisemme aiheeseen

helpottaa kuraattorin työn hakemista sekä antaa valmiuksia sen toteuttamiseen tulevaisuudessa.

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TOTEUTUS

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista tarkastella yksittäisiä tapauksia, keskittyä tutkittavien henkilöiden esittämiin näkökulmiin sekä toimia tutkijana vuorovaikutuksessa yksittäisten havaintojen kanssa. Koimme laadullisen tutkimuksen sopivaksi oman tutkimuksemme toteuttamiseen, sillä laadullisessa tutkimuksessa keskeistä on tutkittavien kokemus, sekä tutkittavalle ilmiölle teoreettisesti mielekkään tulkinnan antaminen. (Puusa & Juuti, 2020, s. 76.)

Olemme kuvanneet oman laadullisen tutkimusprosessimme etenemistä kuviossa 4. Laadullisen tutkimuksen kulkua voidaan kuvata tapahtumaketjuksi, jossa tutkijan ymmärrys tutkimuksen kohteesta kehittyy vähitellen tutkimuksen edetessä. Tutkimustoimintaa voidaan siis luonnehtia eräänlaiseksi oppimistapahtumaksi. (Kiviniemi, 2018, s.73–74) Oppimisen näkökulma innoitti meitä tekemään tutkimuksemme juuri laadullisena tutkimuksena ja kuraattorin työstä. Tutkimuksemme puitteissa pääsimme perehtymään kuraattorin työhön sekä teoriassa, että käytännössä. Kuraattorin työn perusteiden ja työkentän tunteminen luo meille edellytyksiä toimia kuraattorin työssä tulevaisuudessa.

Kuvio 4. Prosessikuvaus (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 174.)

5.1 Fenomenologinen tutkimustapa

Tutkimuksessamme käytimme ymmärtämiseen pyrkivää fenomenologista tutkimustapaa, jossa tutkimuksen kohteena ovat yksittäisten ihmisten eriävät kokemukset tutkittavasta ilmiöstä, tässä tapauksessa koulukuraattoreiden kokemus työstään pandemian aikana. Fenomenologia on filosofian ala, jolle ominaista on kokemusten ja havaintojen sisältöjen tutkiminen (Mattila, 2020, s. 115). Fenomenologinen erityistiede käsittää kokemuksen suhteena, joka sisältää tajuavan subjektin, hänen tajunnallisen toimintansa sekä toiminnan kohteen. Kokemus ymmärretään merkityssuhteena, jossa olennaista on kokemuksen rakenne, joka yhdistää subjektin ja objektin yhdeksi kokonaisuudeksi. Fenomenologisen olettamuksen mukaan jokaisen merkityssuhteen ajatellaan olevan syntyessään psykologisesti tiedostamatonta

ja vain osan niistä ajatellaan jäsentyvän yksilön tietoiseksi kokemukseksi. (Perttula, 2008, s. 116 –118.)

Fenomenologisessa tutkimuksessa keskeistä on pyrkimys kuvailla, analysoida ja ymmärtää ihmisten kokemuksia sellaisina, kuin he itse ne kokevat (Huhtinen & Tuominen, 2020, s. 304), mistä syytä se soveltuu kuraattoreiden kokemukseen keskittyvään tutkimukseemme oivallisesti. Fenomenologinen tutkimustapa pohjautuu ajatukseen ihmisestä suhteessa siihen ympäristöön, jossa hän elää sekä hänen omaan rooliinsa ympäristönsä rakentajana. Omassa tutkimuksessamme tarkastelemme kuraattorin kokemusta pandemia-ajan työn kontekstissa. Tutkijoina pyrimme tarkastelemaan ilmiötä tutkimuksen kohteena olevan ihmisen, haastattelemiemme kuraattorien, perspektiivistä sekä heidän yksilöllisistä kokemuksistaan käsin. Fenomenologiassa tarkastelu tulee rajata nimenomaan siihen, mikä ilmenee yksilölle itselleen omana kokemuksena. (Laine, 2018, s. 30; Vilkka, 2011.)

Fenomenologisessa lähestymistavassa keskeisimmiksi käsitteellisiksi työkaluiksi voidaan nimetä kokemus ja merkitys, ja lähestymistapaa tulee soveltaa tutkimustilanteen mukaan. Fenomenologiassa keskeisenä tavoitteena on tutkijan pyrkimys ymmärrykseen tutkittavaa asiaa tai ilmiötä kohtaan siinä kontekstissa, jossa tutkittavan kokemukset ovat syntyneet tai missä ne nostetaan tarkastelun kohteeksi. Tutkimuksemme toteuttaminen onkin vaatinut meiltä syvällistä perehtymistä, paitsi kuraattorin työn käytäntöihin, myös pandemia-ajan koulumaailmaan tuomiin haasteisiin ja muutoksiin. Näiden teemojen hahmottaminen on auttanut meitä ymmärtämään sitä, millaisia käytännön muutoksia pandemia-aika toi peruskoulujen arkeen ja kuraattorien työhön. Tutkimusaiheeseen liittyvä esiyymmärryksemme rakentuu tutkimuksemme teorialuvun teemojen ympärille. Näihin teemoihin perehtyminen on luonut meille mahdollisuuksia ymmärtää tutkimaamme ilmiötä sekä haastattelemiemme kuraattorien kokemuksia. (Vilkka, 2011.)

Kuraattorin pandemia-ajan työhön liittyvän esiyymmärryksen luomiseksi olemme tutustuneen kuraattorin työhön laajasti, sekä seuranneet ajankohtaista uutisointia COVID- 19 pandemian vaikutuksista koulumaailmaan ja

peruskouluikäisten hyvinvointiin. Tutustuimme myös aiheesta tehtyyn aikaisempaan tutkimukseen, mikä auttoi meitä tiedostamaan lähtökohtiamme tutkijoina. Omien lähtökohtien, ennakkokäsityksien ja –oletuksien tunnistaminen mahdollistaa myös tutkimusaiheeseen liittyvän esiyymmärryksen kyseenalaistamista, sekä sitä, että meillä on tutkijoina mahdollisuus ottaa siitä etäisyyttä ja toisaalta syventää ymmärrystämme tutkimuksen kuluessa. Olemme jäsentäneet tutkimuksessamme tutkittavan kokemusta ja käsitystä tutkittavasta ilmiöstä peilaamalla sitä aiheesta muodostuneeseen esiyymmärrykseemme. Tutkimusraportissa olemme pyrkineet häivyttämään itsemme tutkijoina taka-alalle, tehden näin tilaa haastattelemiemme kuraattorien esittämälle näkökulmalle. (Vilka, 2011.)

5.2 Aineiston keruu ja analysointi

Kun haimme tutkimuslupaa ja etsimme haastateltavia kuraattoreita, havaitsimme, että pandemia- aika on kuormittanut koulujen opiskeluhoitoa runsaasti ja verottanut opiskeluhoitoon työntekijöiden jaksamista. Erään kaupungin taholta saimme suoraan kielteisen vastauksen kuraattoreiden työhön liittyvän tutkimuksemme toteuttamiseen kaupungin kuraattoreiden keskuudessa. Opiskeluhoitoon esimiehet kertoivat pitävänsä tutkimusaiheestamme tärkeänä ja mielenkiintoisena, mutta perustelivat tutkimuksesta kieltäytymistä sillä, etteivät halunneet rasittaa osallistumisella jo muutenkin kiireisiä ja kuormittuneita kuraattoreita. Samaan aikaan mediassa uutisoitiin peruskoulujen opiskeluhoitoon resurssien riittämättömydestä ja henkilökunnan kuormittumisesta.

Päätimme madaltaa tutkimukseen osallistumisen kynnystä lupaamalla anonymisoida haastateltavat, sekä olla mainitsematta kuntaa tai kouluja, joissa tutkimus on toteutettu. Tästä syystä puhumme tutkimuksessamme yleisesti pääkaupunkiseudun kuraattoreista, vaikka tutkimus kohdentuikin alueen yhden kaupungin peruskoulujen kuraattoreihin. Tutkimusluvan myöntäneessä kaupungissa tutkimukseemme suhtauduttiin innostuneesti, ja siellä oltiin kiinnostuneita myös tutkimuksen tuottamista tuloksista. Sovimme, että

toimitamme tutkimusraportin kyseisen kunnan opiskeluhuollon esimiehille, jotka puolestaan lupasivat välittää sen eteenpäin myös kunnan peruskoulujen opiskeluhuollon työntekijöille. Opiskeluhuollon esimiehet saivat kutsun myös tutkimuksen julkistamis- seminaariin, joka järjestettiin etäyhteyden kautta.

Haastattelimme puolistrukturoidun teemahaastattelun keinoin kuutta peruskoulun kuraattoria kevään 2022 aikana. Monissa kunnissa perusopetuksen oppilashuollosta huolehtivan kuraattorin työkenttään saattaa kuulua useampi peruskoulu. Myös monella haastattelemaamme kuraattorilla oli vastuullaan useamman koulun opiskeluhoito, josta syystä tutkimuksemme tarkastelee useamman kuin kuuden peruskoulun oppilashuollon tilannetta pandemian aikana. Haastateltavien kuraattorien valinnassa pidimme tärkeänä sitä, että haastateltavalla kuraattorilla oli kokemusta kuraattorin työstä sekä ennen pandemiaa, että sen jälkeen. Puolistrukturoitu teemahaastattelu sopi tutkimuksemme aineiston keruutavaksi hyvin, sillä se rajaa haastattelu ennalta määrättyihin teemoihin, mutta sallii kysymysten asettelumuodon ja järjestyksen vaihtelun sekä antaa haastateltavalle vapauden kertoa tutkittavasta aiheesta oman henkilökohtaisen kokemuksensa näkökulmasta. Metodologisesti teemahaastattelussa korostuu haastateltavien kokemus ja tulkinta tutkittavasta ilmiöstä sekä heidän sille antamat merkitykset, mikä oli tutkimuksemme kannalta keskeistä (Hirsjärvi ym., 2012, s. 208; Ruusuvuori & Tiittula, 2005; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 88.)

Käytimme jokaisen tekemämme haastattelun pohjana samaa ennalta laadittua haastattelurunkoa ja rajasimme tällä tavoin haastattelumme tiettyihin tutkimuskysymystemme pohjalta nostettuihin teemoihin. Haastattelurungon kysymyksissä jätimme tarkoituksella tutkittavien teemojen ulkopuolelle kuraattorien työssäjaksamiseen liittyvät asiat, sillä halusimme teemojen olevan linjassa tutkimuskysymystemme kanssa. Näin ollen haastattelujen teemat käsittelivät kuraattorien kokemusta pandemia- ajan työstä, siihen liittyviä haasteita sekä keinoja vastata niihin. Haastatteluissa jaoimme työskentelyn niin, että toinen meistä toimi haastattelijana ja toinen haastattelutilanteen havainnoijana. Havainnoijan tehtävänä oli tarkkailla haastattelijan ja haastateltavan välistä vuorovaikutusta, sekä sitä, että kaikki haastattelurungon

teemat tulevat haastattelun aikana käsitellyiksi. Koimme, että tällainen haastattelutapa lisäsi haastattelijan mahdollisuutta antautua vuorovaikutukseen haastateltavan kanssa ilman, että haastattelujemme tarkkuus kärsi. Haastattelujen tekeminen parityönä lisäsi tutkimuksemme tarkkuutta ja luotettavuutta.

Haastatteluissa tapahtuneen vuorovaikutuksen purimme litteroimalla nauhoitetut haastattelut kirjoitettuun muotoon tarkempaa analysointia varten. Litterointi on tutkimusaineiston analyysiprosessin ensimmäinen vaihe, joka antaa tutkijalle mahdollisuuden tutustua aineistoonsa sekä tehdä ensimmäiset havaintonsa keräämästään aineistosta. (Kajaanin ammattikorkeakoulu, i.a.; Yhteiskuntatieteiden tietarkisto, i.a.) Koimme, että haastattelujen uudelleen kuuntelu ja purkaminen kirjoitettuun muotoon tuotti syvällisempää ymmärrystä sekä uusia oivalluksia tutkimastamme ilmiöstä. (Ruusuvuori & Tiittula, 2005.) Litteroinnin tarkkuuteen vaikuttaa olennaisesti se, millaisiin kysymyksiin tutkimuksessa etsitään vastauksia sekä tutkimusaineiston analyysimenetelmän valinta (Yhteiskuntatieteiden tietarkisto, i.a.; Ruusuvuori & Tiittula, 2005; Eskola, 2018, s. 210.) Valitsemassamme fenomenologisessa lähestymistavassa merkityksellisiä eivät ole yksittäiset sanat, puheen tauot tai haastateltavan käyttämät äänenpainot, vaan ennen kaikkea merkitykset, joita tutkittava tuottaa asiasta haastattelussa (Vilkkä, 2011). Koska tutkimuksessamme tarkastelun kohteena on ilmiö ja ihmisten kokemus siitä, litteroinnin tarkkuudeksi riitti asian ymmärtäminen omassa lähikontekstissaan. Tutkimuksen laadun ja luotettavuuden vuoksi koimme tärkeäksi tuoda esille myös haastatteluiden lähikontekstin ja siksi litteroimme myös haastattelijan kysymykset. (Yhteiskuntatieteiden tietarkisto, i.a.)

5.3 Fenomenologinen aineiston analyysi

Fenomenologisessa aineiston analyysissä on kyse laadullisesta analyysimenetelmästä, jonka lähtökohtana on tutkijan avoimuus tutkimuksen kohdetta kohtaan. Tutkimuksen kohdetta pyritään lähestymään ilman ennalta asetettuja olettamuksia, määritelmiä tai teoreettisia näkökulmia siinä määrin kuin se kunkin tutkimuksen kohdalla on mahdollista. (Jyväskylän yliopisto, 2015.) Voidaksemme tutkia kuraattorien kokemusta pandemia-ajan työstä, meidän täytyi luoda jonkinlainen esiyymmärrys siitä, mitä kuraattorin työ pitää sisällään sekä siitä, millaisia käytännön muutoksia pandemia-aika toi koulumaailmaan. Pyrimme kuitenkin tiedostamaan oman tietämyksemme aiheesta sekä siihen liittyvät mahdolliset ennako-olettamuksemme tutkimustilanteessa, sillä fenomenologisessa lähestymistavassa tutkijan on tärkeä jättää sivuun omat käsityksensä tutkittavasta ilmiöstä, jotta tarkastelun kohteena ovat tutkittavien kokemukset ja niiden merkitys. Tämä on tärkeää siksi, että avoimella muiden kokemusten tutkimisella on mahdollista tehdä tuoreita havaintoja ja löytää uusia oivalluksia. (Wirihana ym., 2018, s. 30 – 34.)

Valitsimme tutkimuksemme aineiston analyysitavaksi fenomenologisen analyysin, koska haluamme korostaa koulukuraattorien omakohtaisia ja yksilöllisiä kokemuksia työstään pandemian aikana. Meillä kummallakaan ei ole omakohtaista kokemusta kuraattorin työstä, mutta aiheeseen liittyvän esiyymmärryksen luomiseksi tutustuimme kuraattorin työn keskeisiin teemoihin tutkimuksen teorialukua laatiessamme. Tutkimusprosessin aikana ymmärryksemme aiheesta on kehittynyt, syventynyt ja laajentunut. Fenomenologinen analyysi voikin rakentua tutkimuskohteen tarkastelun lisäksi tutkijan oman tutkimusaiheeseen liittyvän ymmärryksen kehittymisen prosessin tarkastelusta. Fenomenologinen aineiston analyysi on laaja yleisnimitys erilaisille fenomenologian tieteenfilosofiaan pohjautuville tutkimusmetodeille, jotka voivat suuntauksesta riippuen esimerkiksi korostaa joko tutkittavan joukon tai tutkijan itsensä kokemusta tai tulkintaa. (Jyväskylän yliopisto, 2015.) Vaikka tutkimuksessamme keskitymme kuraattorien kokemukseen pandemia-ajan työstä, nostamme tutkimusraportin pohdinta- osiossa tarkasteluun myös sen,

kuinka tutkimuksen tekeminen on syventänyt ymmärrystämme kuraattorin työstä sekä antanut meille valmiuksia kuraattorin työssä toimimiseen.

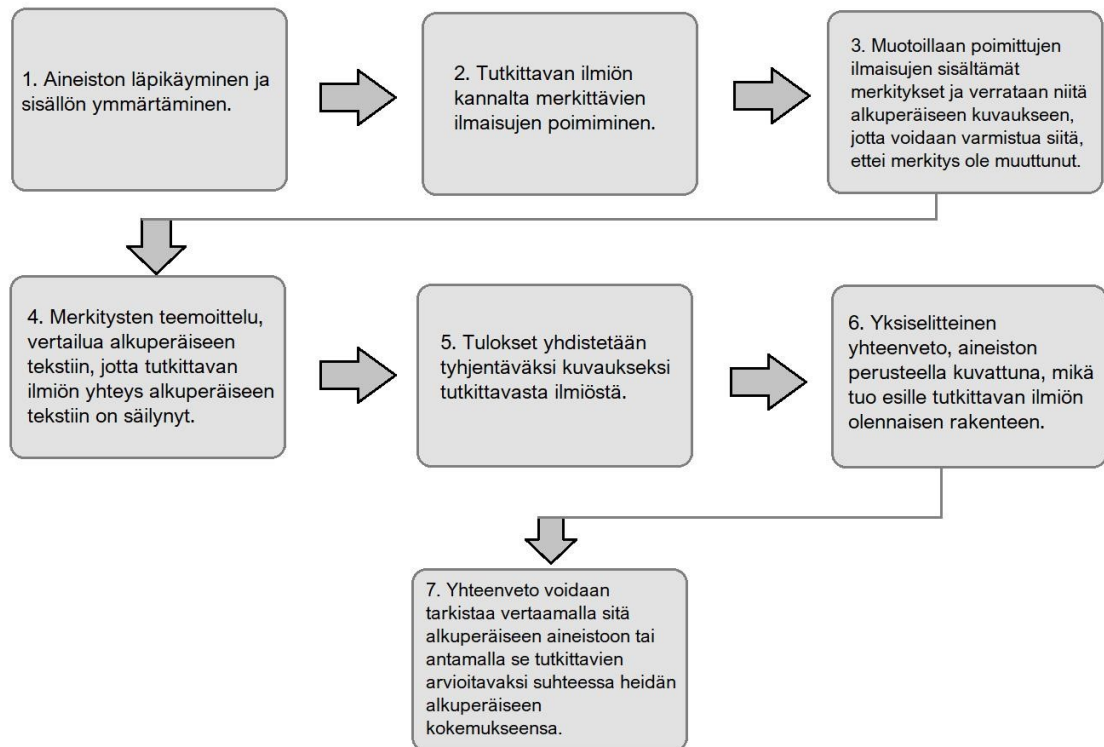
Fenomenologisessa lähestymistavassa keskeisenä tavoitteena on muodostaa tutkittavan kokemuksesta ja tulkinnoista merkityssuhteita ja -kokonaisuuksia. Tässä analyysissä tutkijan omalla elämäkokemuksella sekä sen tuomalla merkitysten tajulla on keskeinen rooli, sillä merkityssuhteiden luominen tapahtuu tutkijan oman merkitysten tajun ja tutkimusaineiston avulla. Fenomenologisessa lähestymistavassa aineistosta nousseen tulkinnan sekä tutkijan syventyneen ymmärryksen lisäksi työkaluksi otetaan tutkimuksen teorialuku. Tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että tutkimusaineisto on merkityksiltään rikas, mikä tarkoittaa aineistoa, jossa on runsaasti tutkittavan kuvaamia epämääräisiä tuntemuksia, aavistuksia sekä kielikuvia. (Vilka, 2011.) Haastattelumme tuottivat laajan ja merkityksiltään rikkaan aineiston. Vaikka haastateltavia oli vain kuusi, litteroidun aineiston määrä oli 112 sivua, mikä on suhteellisen paljon, kun otetaan huomioon, että litterointi tarkkuutemme oli asian ymmärtäminen sellaisena kuin haastateltava on sen esittänyt. Fenomenologisella analyysillä voidaan hieman suppeastakin otoksesta saada irti suhteellisen paljon tutkittavaa aineistoa. Tutkimuksen aineiston keräämisessä pidimmekin oleellisimpana seikkana sitä, kuinka laajan ja merkitykseltään rikkaan aineiston haastattelumme tuottivat, emmekä niinkään sitä, kuinka montaa kuraattoria haastattelimme.

5.4 Colaizzin fenomenologinen aineiston analyysi

Colaizzin (1978) fenomenologinen aineiston analyysimenetelmä on kehitetty alkujaan psykologian tarpeisiin. Se soveltuu analyysimenetelmäksi tutkittavien joko suullisesti tai kirjallisesti tuottamaan aineistoon. Colaizzin analyysimenetelmä soveltui hyvin oman tutkimuksemme aineiston analyysimenetelmäksi, sillä metodin avulla pyritään ymmärtämään tutkittavan ilmiön olemusta ja rakennetta sekä tutkittavien yksilöllistä kokemusta siitä. (Turunen ym., 1994; Edward & Welch, 2011; Koivumäki, 2002, s. 54). Koimme kyseisen menetelmän käyttämisen mielekkääksi myös siksi, että se takaa

selkeän ja loogisen prosessin, jonka kautta on mahdollista tutkia kokemuksen perusrakennetta. Menetelmä auttoiakin meitä nostamaan esiin tutkimusaineistomme keskeiset teemat sekä tarkastelemaan niiden välisiä suhteita. Colaizzin fenomenologisen analyysimallin tarkoitus on säilyttää tutkittavien oma kokemus mahdollisimman alkuperäisenä, joka sekin tuki tutkimuksemme tarkoitusta ja tavoitetta. (Wirihana ym., 2018, s. 30 – 34; Colaizzi, 1978.)

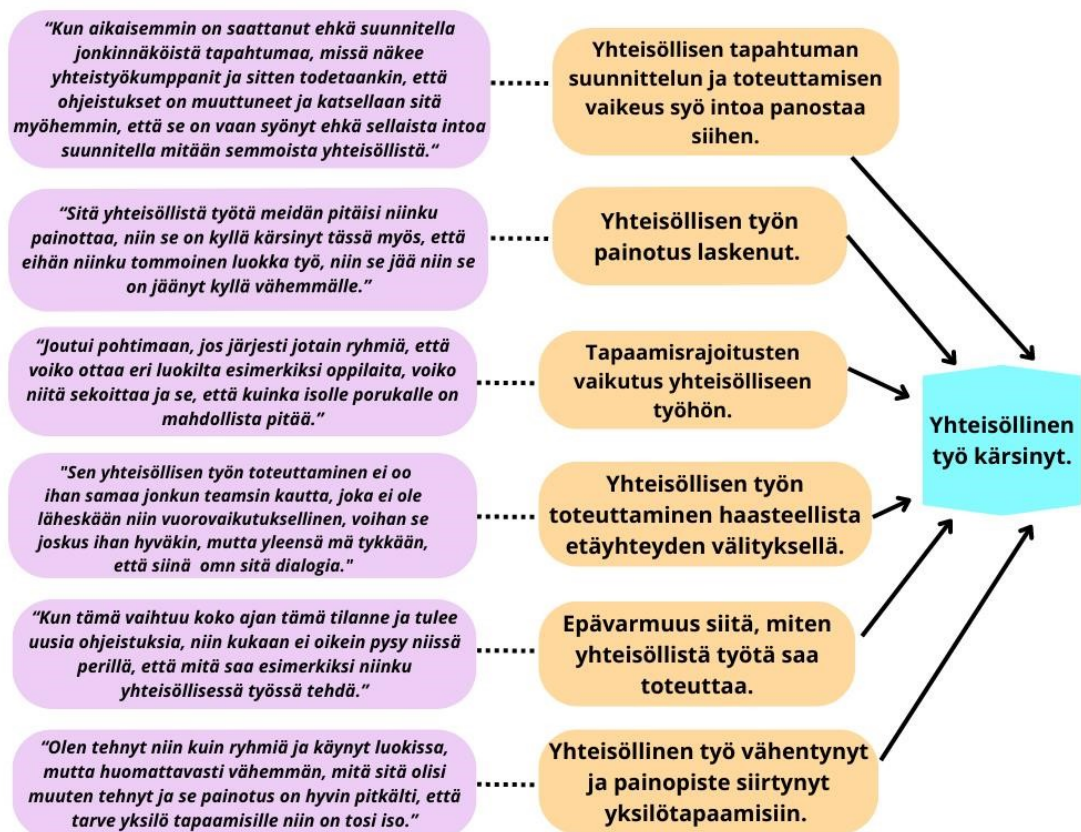
Aineiston analyysimenetelmä sisältää seitsemän vaihetta, jotka on kuvattu Kuviossa 5. Ensimmäinen vaihe on haastatteluaineiston läpikäyminen ja kokonaiskäsityksen muodostaminen niin, että keskeisenä tavoitteena on aineiston sisällön ymmärtäminen. Seuraavassa vaiheessa poimitaan tutkittavaa ilmiötä kuvaavat merkittävät ilmaisut. Kolmannessa vaiheessa muotoillaan poimitujen ilmaisujen sisältämät merkitykset, kuitenkin niin, ettei ilmaisujen alkuperäinen aineistossa esille tullut merkitys muutu. Neljännessä vaiheessa järjestetään merkitysten kokoelma teemaryppäiksi, pakottamatta merkityksiä tiettyyn teemaan. Myös tässä vaiheessa saatuja teemoja peilataan alkuperäiseen aineistoon, jotta voidaan varmistua siitä, etteivät merkitykset ole muuttuneet prosessin aikana. Viidennessä vaiheessa analyysin tuottamat tulokset yhdistetään tyhjentäväksi kuvaukseksi tutkittavasta ilmiöstä. Menetelmän kuudennessa vaiheessa tutkittavasta ilmiöstä muodostetaan mahdollisimman selkeä yhteenveto, jossa ilmenee sen olennainen rakenne tutkimusaineistoon perustuen. Seitsemännessä vaiheessa lopputulos voidaan tarkistaa peilaamalla sitä alkuperäiseen aineistoon tai antamalla se tutkittavien arvioitavaksi suhteessa heidän alkuperäiseen kokemukseensa. (Valle ym., 1989, s. 53; Turunen ym., 1994; Edward & Welch, 2011; Koivumäki, 2002, s.54.)

Kuvio 5. Colaizzin analyysimenetelmän seitsemän vaihetta (Turunen ym., 1994; Edward & Welch, 2011).

Tutkimuksessamme suoritimme ensimmäisen vaiheen lukemalla huolellisesti läpi litteroidun haastatteluaineiston. Laadimme haastatteluaineistosta mind map- tyyppiset muistiinpanot saadaksemme siitä mahdollisimman kattavan kokonaiskäsityksen. Analyysimenetelmän seuraavassa vaiheessa poimimme litteroidusta haastatteluaineistosta kuraattorien kokemusta kuvaavat merkittävät ilmaukset. Kolmannessa vaiheessa muotoilimme poimittujen ilmaisujen sisältämät merkitykset pitäen tarkoin silmällä sitä, ettei ilmaisujen alkuperäinen merkitys katoa tai muutu. Neljännessä vaiheessa järjestimme merkitysten kokoelman teemaryypäiksi. Tämän jälkeen varmistimme saamiemme teemojen paikkansapitävyyden vertaamalla niitä alkuperäiseen aineistoomme. Analyysimenetelmän viidennessä vaiheessa yhdistimme aineistonanalyysimme tuottamat tulokset tyhjentäväksi kuvaukseksi tutkimastamme ilmiöstä. Kuviossa 6 olemme kuvanneet analyysin vaiheita 2 – 5. Kuvion vasemmalla olevissa laatikoissa ovat litteroidusta aineistosta poimitut kuraattorien kokemusta

kuvaavat merkittävät ilmaukset. Näiden laatikoiden oikealla puolella olevissa laatikoissa on ilmaisuista poimitut merkitykset. Viimeisessä laatikossa oikealla on merkityksien pohjalta muodostettu tyhjentävä ilmaus. Laadimme vastaavanlaisen kuvion jokaisesta aineistomme tuottamasta aihealueesta.

Kuvio 6. Esimerkki analyysin etenemisestä, analyysin vaiheet 2–5 tuotu esille tässä kuviossa.

Kuudennessa vaiheessa muodostimme tutkittavasta ilmiöstä, kuraattorien kokemuksesta työstään pandemian aikana, yksiselitteisen yhteenvedon sekä laadimme kuvion, jonka avulla pyrimme jäsentämään ilmiön olennaista rakennetta haastatteluaineistoomme perustuen. Laitimamme kuvio (Kuvio 7) on nähtävissä tutkimustulokset- osiossa, jossa sen sisältöä on avattu tarkemmin kappaleen asiatekstissä. Analyysimenetelmän seitsemännessä ja viimeisimmässä vaiheessa tarkastimme lopputuloksen peilaamalla sitä

alkuperäiseen haastatteluaineistoomme. Käyttämässämme Colaizzin fenomenologisen aineistonanalyysimenetelmän seitsemännessä vaiheessa analyysin lopputulos on mahdollista antaa arvioitavaksi tutkittaville, jotka peilaavat lopputulosta omaan alkuperäiseen kokemukseensa. Tutkimuksessamme tämä ei kuitenkaan ollut vaihtoehto, koska olimme anonymisoineet tutkimukseen osallistujat.

5.5 Eettiset näkökulmat tutkimuksessa

Laadullista tutkimusta voidaan kuvata prosessiksi, jossa tutkijan ymmärrys tutkimuksen kohteesta kehittyä vähitellen tutkimuksen edetessä. Tutkimusprosessia voidaan siis mieltää myös oppimistapahtumaksi tutkittavasta ilmiöstä. Meille tutkimuksemme toimi kuraattorin työhön liittyvänä laajana ja mielenkiintoisena oppimisprosessina. (Kiviniemi, 2018, s. 73–74.) Olemme molemmat pohjakoulutukseltamme sosionomeja. Toinen meistä on päässyt tutustumaan kuraattorin työhön opintojensa aikana lyhyen harjoittelun muodossa. Kumpikaan meistä ei kuitenkaan ole toiminut kuraattorin tehtävissä työelämässä. Meillä ei ole laajaa käytännön kokemusta kuraattorin työstä, eikä siten kokemukseen perustuvaa tietoa tai näkemystä sen tarkemmasta luonteesta. Meillä on lähtökohtaisesti avoin, utelias ja puolueeton asenne tutkimuksen kohteeseen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa keskeistä on kysymys totuudesta ja objektiivisesta tiedosta. Objektiivisuutta tarkasteltaessa olennaista on erottaa toisistaan sekä havaintojen luotettavuus, että niiden puolueettomuus. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 134 – 135.) Tutkimustamme väritti alusta loppuun oma uteliaisuutemme ja tiedonhalumme kuraattorin työhön liittyvistä teemoista. Tarkoituksena ei ollut todistaa oikeaksi omia oletuksiamme kuraattorin työstä, vaan päästä tarkastelemaan kuraattorien yksilöllisiä kokemuksia siitä sekä oppia ja oivaltaa jotakin uutta tutkittavasta ilmiöstä.

Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, etteivät tutkimuksen eri vaiheet välttämättä ole etukäteen jäseneltävissä selkeisiin erillisiin vaiheisiin, vaan tutkimusmetodiset ratkaisut voivat hahmottua ja muotoutua tutkimuksen

edetessä. Tämän kaltaista avoimuutta voidaan selittää esimerkiksi sillä, että usein tutkijan tavoitteena on päästä kiinni tutkittavien näkemykseen tutkittavasta ilmiöstä. Myös omassa tutkimuksessamme tutkimusmethodiset ratkaisut hahmottuivat sitä mukaan, kun ymmärryksemme kuraattorin työstä syveni. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan onkin tärkeä tiedostaa oman tutkimuksen kohteeseen liittyvän tiedon ja ymmärryksen kehitys tutkimuksen edetessä. Tällöin hän kykenee tarkistamaan lähestymistapaansa sekä tekemään vaadittavia tutkimuksellisia uudelleenlinjauksia tarvittaessa. (Kiviniemi, 2018, s. 73–74.) Olemme pyrkineet tarkastelemaan tutkimusmethodisia ratkaisujamme kriittisesti ja arvioimaan niiden soveltumista tutkimukseemme pitkin matkaa. Tutkimusraportissa perustelemme tutkimusmethodeihin liittyviä ratkaisujamme ja pyrimme näin lisäämään tutkimukseemme luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä. Tiedostamme myös sen, että oman aiheeseen liittyvän ymmärryksemme kehitys saattaa vaikuttaa siihen, kuinka tutkimusaineisto meille näyttäytyy. Tästä syystä päädyimme valitsemaan aineiston analyysi tavaksi Colaizzin fenomenologisen aineiston analyysitavan, jonka seitsemän vaiheinen prosessi takaa selkeän ja loogisen analyysiprosessin. Kyseisessä analyysiprosessissa palataan alkuperäiseen aineistoon kahdesti, jotta varmistutaan siitä, että analyysi on pysynyt linjassa alkuperäisen ilmaisun kanssa.

Laadullisessa tutkimuksessa huomionarvoista on kentältä kerätyn aineiston merkitys teoreettisen tarkastelun määrittäjänä. Tärkeää on antaa tutkimuksessa tilaa tutkittavan ilmiön tarkastelulle. Laadullisessa tutkimuksessa ei ole kyse etukäteen hahmotellun teorian testaamisesta käytännössä, vaan pikemminkin tutkittavan ilmiön vähitellen tapahtuvasta käsitteellistämisestä. Tutkijan teoreettiset näkökulmat vaikuttavat osaltaan tutkimuksen kulkuun, jolloin käsitteellistäminen ei välttämättä perustu yksinomaan tutkimuksessa kerättyyn aineistoon, vaikka se onkin tutkimuksessa pääasiallisen tarkastelun kohteena. Teoreettisten näkökulmien ja tutkimusaineiston esille tuomien näkökulmien välinen suhde on vuorovaikutteinen. (Kiviniemi, 2018, s. 77.) Näemme omassa tutkimuksessamme tärkeänä sen, että olemme tutustuneet pääpiirteittäin kuraattorin työn olennaiseen sisältöön ja toimintakenttään sen ajankohtaisine haasteineen ja ilmiöineen. Tämä vaati meiltä huolellista perehtymistä aiheeseen tutkimuksen alkuvaiheessa. Kuraattorin työhön olennaisesti vaikuttavien

asioiden, esimerkiksi työtä ohjaavan lainsäädännön ja kuraattorin työn eri osa-alueiden tunteminen auttoi meitä haastattelurungon suunnittelussa ja haastattelujen toteuttamisessa. Aiheeseen perehtyminen loi meille myös edellytyksiä analysoida haastattelujen tuottamaa aineistoa sekä käsitteellistä sitä loogisesti ja ymmärrettävästi.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohteeksi valitaan harkinnanvaraisesti pieni määrä henkilöitä, joilla on mahdollisimman paljon tietoa ja kokemusta tutkittavasta ilmiöstä, ja jotka edustavat tutkimuksen kannalta merkityksellistä joukkoa (Puusa & Juuti, 2020, s. 84). Valitsimme tutkimukseemme kuusi kokenutta peruskoulun kuraattoria, joilla oli kokemusta kuraattorin työstä sekä ennen pandemiaa, että sen aikana. Rajasimme tutkimuksen ulkopuolelle ne haastateltavat, joilla kokemusta oli ainoastaan pandemia-ajan työstä, sillä koimme tärkeänä sen, että haastateltavalla kuraattorilla on kokemusta työstä myös ennen pandemiaa. Kokemusta pandemia-ajan työstä on mielekästä tarkastella juuri suhteessa siihen, miten pandemia- aika on sitä muuttanut. Aineiston riittävä määrä on tutkimuskohtaista ja riippuvaista siitä, mikä on tutkimuksen tarkoitus ja tavoite. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavien henkilöiden lukumäärää olennaisempaa on tutkimuksen laatu, joka perustuu tutkijan kykyyn tulkita tutkimusaineistoa ja tehdä sen pohjalta käsitteellisiä yleistyksiä (Puusa & Juuti, 2020, s. 84 – 85). Koemme, että syvällinen perehtyminen kuraattorin työn perusteisiin, toimintaympäristöön sekä pandemian vaikutuksiin lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ja koulumaailmassa lisäsi kykyämme tulkita tutkimusaineistoa kuraattorin työn kontekstissa.

Jokainen tekemämme haastattelu tuotti runsaan aineiston ja kussakin haastattelussa toistuivat samat pandemia-ajan työhön liittyvät kokemukset ja havainnot. Tämä antoi meille osviittaa siitä, että tutkimusotoksemme oli riittävän suuri, eikä uusien henkilöiden haastattelemine olisi tuottanut tutkimuksemme kannalta olennaista lisätietoa. Toisaalta kahdessa haastattelussa nousi esille muutamia arkaluontoisia teemoja, joita haastateltavat erikseen pyysivät jättämään huomiotta haastatteluaineiston analysoinnissa niiden arkaluonteisuuden vuoksi. Nämä teemat liittyivät haastateltavien henkilökohtaiseen kokemukseen työhön liittyvistä haasteista, joiden tarkempaan

avaamiseen tutkimusraportissamme emme kuitenkaan saaneet lupaa. Olemme kunnioittaneet haastateltavien toivetta ja jättäneet nämä seikat huomiotta aineiston analysoinnissa tutkimuseettisistä syistä.

Tutkimuksessamme olemme hyödyntäneet luotettavaa ja tutkittua lähdeaineistoa ja viitanneet siihen asianmukaisella tavalla. Käyttämässämme lähteissä olemme kiinnittäneet erityistä huomiota siihen, että lähdeaineisto olisi mahdollisimman tuoretta ja ajantasaista. Kuten kaikissa eettisesti toteutetuissa tutkimuksissa, olemme huomioineet toiset tutkijat ja kunnioittaneet heidän tekemää tutkimustyötä olemalla huolellisia ja tarkkoja lähdeviitteiden sekä lähdeluettelon laatimisessa. (Hirsjärvi ym., 2013, s. 23 – 27; Vilkka, 2015, s. 41–42.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuus kysymyksissä korostuu sen koherenssi, eli koko tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus. Tutkijoina pyrimme perustelemaan tutkimuskohteen ja käyttämiemme menetelmien valinnan sekä kirjoittamaan auki omat sitouksemme suhteessa tutkimuskohteeseen. Pyrimme lisäämään tutkimuksemme luotettavuutta myös sillä, että raportoimme tutkimusprosessia mahdollisimman selkeästi läpi koko tutkimuksen. Lisäksi havainnoimme tutkimuksemme kulkua ja aineiston analyysiprosessia erilaisin kaavioin ja kuvioin, mikä lisää osaltaan tutkimuksemme selkeyttä ja tutkimusprosessin läpinäkyvyyttä. Tutkimustulosten julkaisemisessa kuvaamme tulokset totuudenmukaisesti ja selkeästi, sekä niin, että haastateltavien kuraattorien oma ääni pääsee kuuluviin. Runsaat suorat lainaukset tekemistämme haastatteluista välittävät kuraattorien kokemusta lukijalle juuri sellaisina, kuin kuraattorit ne ovat itse alun perin ilmaisseet. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s. 132, 140–141.)

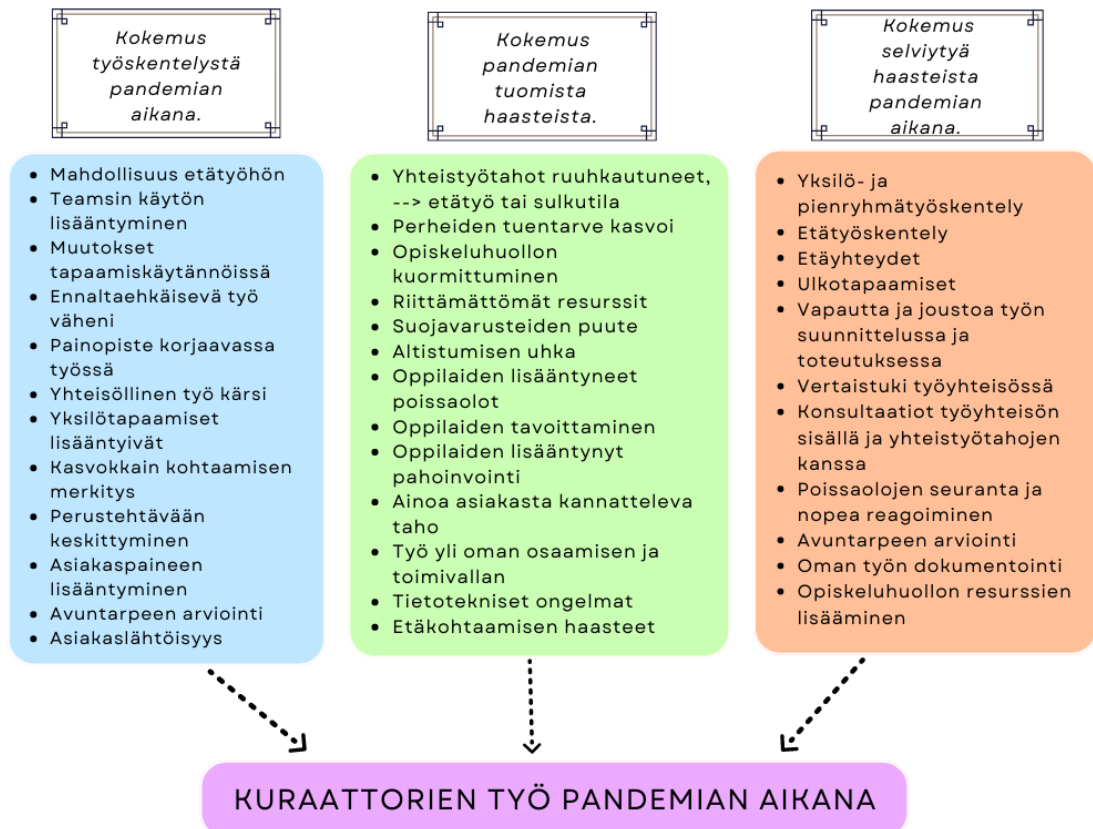
Tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyy myös näkökulma siitä, kuinka tutkimuksen tarkoitusperät esitetään tutkimukseen osallistuville henkilöille. Kerroimme haastateltaville rehellisesti haastattelun tarkoituksen ja sen, miten saatuja tietoja tullaan käsittelemään ja kuinka niistä raportoidaan. Lähetimme haastateltaville saatekirjeen, jossa kerroimme tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista. Saatekirjeessä kerroimme myös siitä, että tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja osallistumisensa voi peruuttaa missä vaiheessa tahansa tutkimusta. Saatekirjeessä annettiin myös selkeät

ohjeet siitä, kuinka tutkimukseen osallistumisen voi perua sekä yhteystieto, josta voi kysyä tarkempaa tietoa tutkimuksesta. Kerroimme haastateltaville kirjallisesti myös tutkimusaineiston säilyttämiseen ja hävittämiseen liittyvistä asioista. (Ruusuvuori & Tiittula, 2005.)

Kunnioitimme haastateltavien henkilöiden yksityisyyttä huolehtimalla siitä, ettei heitä ole mahdollista tunnistaa tutkimuksessamme. Anonymisoimme tutkimukseen osallistuvat henkilöt, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että karkeistimme tutkimuksen tuottaman tiedon yleiselle tasolle. Tällöin yksittäiseen henkilöön liittyvät tiedot eivät enää ole tunnistettavissa. (Tietosuojavaltuutetun toimisto, i.a.) Tutkimuksessamme olemme nimenneet haastattelut niiden toteuttamisjärjestyksessä H1:stä H6:seen. Tutkimustulososiossa on suoria lainauksia tutkimusaineistosta ja ne on merkitty edellä mainituin tunnistetiedoin. Huomioimme anonymisointiin liittyvät seikat jo siinä vaiheessa, kun aloimme suunnitella tutkimusaineiston keräämistä. Näin meillä oli mahdollisuus kerätä henkilöiden tunnistamiseen liittyviä tietoja minimoinnin periaatteen mukaisesti. Otimme kuraattorien tiedoista ylös ainoastaan heidän ilmoittamansa haastatteluajan sekä numeron, josta heidät haastatteluajankohtana tavoitamme. (Yhteiskuntatieteiden tietoarkisto i.a. -d.) Henkilötiedon ollessa oikein anonymisoitua, se ei enää ole henkilötietoa (Jyväskylän yliopisto, 2020). Käsittelemme tutkimuksessamme peruskoulujen kuraattoreiden näkemyksiä heidän työstään COVID-19 pandemian aikana yleisellä tasolla, eikä tämä tutkimus yksilöidy tiettyihin kuraattoreihin, peruskouluihin tai paikkakuntiin.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Kuviossa kuusi olemme kuvanneet tutkimuksemme keskeiset tulokset. Olemme jakaneet kuraattorien kokemuksen työstään pandemian aikana kuviossa kolmeen laatikkoon, joiden teemat määräytyvät tutkimuskysymystemme mukaan. Ensimmäisessä laatikossa ovat ne asiat, jotka liittyvät olennaisesti kuraattorien kokemukseen omasta työstään ja työskentelystään pandemian aikana. Toisessa laatikossa ovat sellaiset asiat ja seikat, jotka kuraattorit kokivat haasteellisiksi omassa työssään pandemian aikana. Kolmannessa laatikossa on listattu asioita, jotka kuraattorien mukaan auttoivat heitä selviytymään haasteista työssään pandemian aikana. Käsittelemme jokaista kolmea aihealuetta omassa erillisessä kappaleessaan. Olemme elävöittäneet tutkimustulosten raportointia haastatteluaineistosta nostetuilla suorilla lainauksilla, jotta haastateltavien kokemus välittyisi lukijalle myös kuraattorien omin sanoin.

Kuvio 7. Kuraattorien työ pandemian aikana.

6.1 Kuraattorien kokemus työstään

Kuraattorien kokemuksen mukaan oppilaiden ja heidän perheidensä avun- ja tuentarve kasvoi huomattavasti pandemian aikana. Lisääntyneen asiakaspaineen vuoksi asiakkaiden tuentarpeen arviointi oli välttämätöntä, sillä resurssit eivät riittäneet kaikkien auttamiseen. Kuraattorit kertoivat, että pandemian aiheuttama kriisitilanne korosti kuraattorin työssä perustehtävän ja asiakaslähtöisyyden tärkeyttä. Tämä näkyi työssä muun muassa siten, että asiakastyössä keskityttiin aikaisempaa tarkemmin olennaiseen ja kunkin asiakkaan kohdalla tartuttiin niihin asioihin, joihin asiakas kaipasi eniten apua juuri sillä hetkellä

Kun on kriisin paikka, niin silloin pitää jotenkin mennä sen perustehtävän äärelle. (H1)

Pandemian myötä kuraattoreille avautui ensimmäistä kertaa mahdollisuus etätyöhön. Kaikki haastateltavat kertoivat sen olleen positiivinen sekä työntehokkuutta, että työssäjaksamista tukeva asia. Moni totesi paperityön olleen pandemian aikana ensimmäistä kertaa ajantasaista, kun kirjauksille järjestyi aikaa ja tilaa aikaisempaa enemmän. Etätyö koettiin ajankäyttöä tehostavana tekijänä, sillä aikaisemmin paikasta toiseen siirtymiseen kului paljon työaikaa. Etäkokouksia ja –koulutuksia kiiteltiin toimiviksi, aikaa säästäviksi, ja käytännön toivottiin jatkuvan myös pandemian jälkeen. Ainoastaan työnohjaus ja oman tiimin kokoukset koettiin sellaisiksi, että läsnäolotapaaminen olisi etäyhteyttä parempi vaihtoehto.

Onhan tämä työ niinku tullut tosi tavallaan tehokkaaksi, että koko ajan joku tekee jotain, ei siirry paikasta toiseen, vaan täällä sitä aikaa nyt hyödyntää koneen ääressä. (H3)

Läsnäolo tapaamisissa kuraattorit kertoivat noudattaneensa kulloinkin voimassa olleita valtakunnallisia koronaturvallisuusohjeita. Tapaamisia pidettiin turvaväleihin, ulkona ja hyvin suurelta osin etäyhteyksien turvin. Sekä asiakastapaamisissa, että kokouksissa kuraattorit hyödynsivät pääsääntöisesti Teams- videoyhteyttä. Lähitapaamisissa maskin käyttämisen koettiin hankaloittavan vuorovaikutusta asiakkaan kanssa, kun suuri osa ilmeistä jäi

piiloon. Fyysisen turvavälin koettiin kasvattavan etäisyyttä myös vuorovaikutuksellisella tasolla. Tapaamisissa ei ollut enää mahdollisuutta hyödyntää esimerkiksi pelaamista tai muuta yhteistä, tunnelmaa vapauttavaa tekemistä turvallisuus syistä.

Sitten justiin tän maskin käyttö, vaikka heitä livenä tapaakin, ja oppilaille itselläänkin on niitä maskeja, niin kyllähän siinä on puolet niistä ilmeistä jotenkin poissa. (H2)

Kuraattorit kertoivat tavanneensa oppilaita usein ulkona, esimerkiksi leikkipuistossa tai vaikkapa käymällä oppilaan kanssa yhdessä kävelyllä. Kuraattorit kokivat ulkotapaamiset toimivina, sillä useimpien oppilaiden koettiin olevan niissä rennompia ja avoimempia vuorovaikutukselle. Kaikki haastattelemamme kuraattorit kertoivat kokemuksen ulkotapaamisista olleen niin positiivinen, että sitä olisi aiheellista hyödyntää myös jatkossa

Selkeästi se on ollut monelle etu, että nähdään ulkona, käydään vaikka kävelyllä. Saa ihan erilaisen kontaktin monen kanssa, kun sitten se, että tulisi istumaan siihen vastakkain. Kävelyllä moni alkaa helpommin puhumaan, että se jää kyllä varmasti omaan työkalupakkiin. (H1)

Vaikka etäyhteyksin tapahtuvat asiakastapaamiset koettiin toimiviksi, niiden ei koettu täysin korvaavan kasvokkain tapahtuvaa kohtaamista. Kuraattorit kokivat työnsä perustuvan ensisijaisesti juuri kasvokkain tapahtuvaan kohtaamiseen ja näkivät sen erityisen tärkeänä myös ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta. Kuraattorit korostivat kasvokkain tapahtuvassa kohtaamisessa sanattoman viestinnän tärkeyttä sekä mahdollisuutta yhdessä olemiseen ja tekemiseen keskustelun yhteydessä. He kertoivat kokeneensa, että etenkin luottamus-suhteen rakentaminen saattoi olla haastavaa etäyhteyden välityksellä.

Jos saisi valita niin aina aina oltaisi kasvokkain. Mun mielestä kuitenkin, jos se sanatonviestintä jää siitä kokonaan pois, niin se ei välttämättä aina ole niin hedelmällisiä. (H3)

Onhan se selkeä haaste, että kun työ perustuu siihen, että kohdataan ja eihän se etäkohtaaminen ole sama. (H1)

Kuraattorit kokivat työhönsä liittyvän olennaisesti, että he ovat läsnä koulun arjessa ja oppilaiden saatavilla koulupäivän aikana. Kuraattorin tunteminen sekä hänen näkyvyytensä koulussa nähtiin seikkoina, jotka madaltavat oppilaiden kynnystä kääntyä kuraattorin puoleen tarvittaessa. Kuraattorin läsnäolo koulussa ja oppilaiden arjessa nähtiin erityisen tärkeäksi juuri kuraattorin tekemän oppilaiden kouluviihtyvyyteen ja hyvinvointiin liittyvässä ennaltaehkäisevässä työssä.

Minusta se nyt oli se oleellisin, että ehkäisevä työ perustuu kohtaamisiin ja siinä tuli selkeitä muutoksia. (H5)

Eihän tätä työtä etänä tehdä, vaikka tällä hetkellä olen etänä, niin onhan tämä kyllä sitä, että me ollaan siellä koulussa. (...) Tämän työn rankkuus ja hienous on se, että me ollaan siinä ihan siinä arjessa. (H3)

Toisaalta etätapaamisen helppoutta ja vaivattomuutta kiiteltiin. Tiloja ei tarvinnut varata ja asiakastapaamisien sopiminen oli sujuvampaa, kun tapaaminen ei edellyttänyt kummaltakaan osapuolelta paikasta toiseen siirtymistä. Varsinkin isojen verkostopalaverien kohdalla etätapaamisia pidettiin työtä helpottavana ja sujuvoittavana tekijänä ja moni kuraattori koki, että käytäntöä olisi hyvä jatkaa pandemian jälkeenkin. Etäyhteyden turvin asiakkaita oli mahdollista tavata myös silloin, kun kuraattori oli itse altistunut ja estynyt tulemasta kouluun. Lisäksi etäyhteyden koettiin myös antavan arvokasta informaatiota asiakkaan arjesta, sillä etäyhteyden kautta avautui mahdollisuus nähdä asiakas omassa elinpiirissään, omien läheistensä ympäröimänä sekä vuorovaikutuksessa heidän kanssaan.

Mä tykkäsin siitä, että mä pääsen näkemään heidän keskinäistä vuorovaikutusta. Tuli ihan mielettömän hyviä havaintoja, joista syntyi sitten monenlaisia pohdintoja, että hei onkohan tässä tällainen. Että oon miettinyt, että ne jää pimentoon, jos sä et pääse sinne kotiin näkemään. Esimerkiksi jos lapsi, tiedätkö, ei pysy penkillä, se menee piiloon koko ajan ja sitten vanhemmat vaan nauraa. (H6)

Kuraattorit kokivat yhteisöllisen työn kärsineen pandemian aikana, kun eri luokkia ei saanut sekoittaa ja suurempien ryhmien kokoontuminen oli kiellettyä. Alati vaihtuvien ohjeistusten koettiin myös vaikeuttavan yhteisöllisen työn

suunnittelua ja toteuttamista. Moni kuraattori kertoi, että yhteisölliseen työhön liittyvien tapahtumien toteuttamisen epävarmuus oli syönyt myös intoa suunnitella niitä. Kuraattorit kertoivat, että työn painopiste siirtyi pandemian aikana yhteisöllisestä työstä yksilölliseen työhön.

Sitä yhteisöllistä työtä meidän pitäisi niinku painottaa, niin se on kyllä kärsinyt tässä myös, että eihän niinku tommoinen luokka työ, niin se jää niin se on jäänyt kyllä vähemmälle. (H5)

Yksilötapaamisten tarve kasvoi runsaasti pandemian aikana, mutta kaikille ollut mahdollista järjestää säännöllisiä yksilötapaamisia. Kasvavan asiakaspaineen ja riittämättömien resurssien vuoksi oli keskityttävä niihin, joiden tilanne oli akuutti. Kuraattorit kertoivat kokeneensa, että työn painopiste siirtyi ennaltaehkäisevästä työstä liiaksi korjaavaan työhön. Toisaalta kuraattorit kertoivat havainneensa myös, että osa oppilaista selkeästi hyötyi etäkoulusta. Eryteisesti niiden oppilaiden, joilla oli vaikeuksia keskittymisen kanssa, kouluun liittyvää ahdistusta tai kaveripulmia havaittiin hyötyvän etäopiskelusta. Kuraattorien mukaan näiden oppilaiden kohdalla huoli ja tuentarve saattoi jopa vähentyä.

Painotus periaatteessa pitäisi olla aika paljon siinä yhteisöllisessä ja ehkäisevässä työssä, niin se on pikkasen liikaa ehkä semmoisessa korjaavassa työssä. (H4)

Pandemian aiheuttama kriisitilanne ja kasvanut asiakaspaine opiskeluhuollossa haastoivat kuraattorien työtä monella tapaa. Työn kuormittavuus lisääntyi ja pandemia ajan tapaamisrajoitukset haastoivat kuraattoreita soveltamaan uusia työtapoja sekä käyttämään luovuutta työnsä toteuttamisessa. Kaikesta huolimatta kuraattorit kokivat, että tilanne pysyi hallinnassa, vaikkakin työskentely muuttui ja sitä suunnattiin olennaisimpaan.

Minulla on kuitenkin semmoinen käsitys, sekä omasta että niinku meidän muidenkin tiimiläisten työstä, että kyllä se niinku siinä saatiin pidettyä hanskassa tilanne, mutta kyllä se työ muuttui, että sitten vähän suunnattiin siihen mihin oli oleellisinta. (H3)

6.2 Kuraattorin työn haasteet pandemian aikana

Pandemian alkaessa kuraattorit kertoivat olleensa huolissaan omasta turvallisuudestaan työtä tehdessään. Kuraattoreille ei oltu varattu maskeja tai muita suojarusteita, vaikka oppilaita aluksi yhä tavattiin koululla normaaliin tapaan. Osa kuraattoreista koki, että vastuu työn turvallisuudesta jäi omille harteille. He kertoivat muun muassa ostaneensa maskeja ja suojarusteita aluksi omakustantaisesti. Se, että monet muut palvelut siirtyivät nopeasti etätyöhön ja kuraattoreja veloitettiin yhä tapaamaan asiakkaita koululla, herätti monessa haastattelemassamme kuraattorissa ristiriitaisia ajatuksia sekä keskustelua kouluyhteisössä. Kun etätyöhön viimein saatiin siirtyä, se vaati tarvittavan laitteiston, jonka hankkimisessa, asentamisessa ja käyttämisen opettelussa oli omat haasteensa.

Alkuun eihän meillä ollut niinku mitään maskeja, sitten meidän piti tavata lähikontaktissa niitä lapsia ja ottaa niitä meidän huoneisiin. Meillä ei niinku ollut edes siivousvälineitä ja kun ei ihan tietty siinä kohtaa, että tarttuuko se ihan niinku papereista. Se vastuu jäi niinku itselle, että piti niinku alkuun hankkia itse maskejakin. (H6)

Vaikka kuraattorit kokivat etäyhteydet pääsääntöisesti toimivaksi tavaksi kohdata asiakkaita, kaikkien asiakkaiden kohdalla etätapaamiset eivät onnistuneet. Kuraattorien mukaan nykylapset ja nuoret eivät myöskään ole tottuneet keskustelemaan asioistaan puhelimesta, vaan lähettävät mieluummin tekstiviestejä. Tekstiviestien kautta tapahtuvan kommunikoinnin kuraattorit kokivat kuitenkin jäävän suppeaksi, mikä herätti heissä huolta tuen riittävydestä.

Sitten se oli ehkä tekstiviestin kanssa, kun jotenkin nykynuoret ei ehkä puhelimesta osaa puhua samalla tavalla, nyt sitten se on muutaman sanan tekstiviesti ja se on ehkä siinä, että sillain jäi aika ohueksi tämä tukemine n. (H5)

Pandemian aikana oppilaiden poissaolot lisääntyivät ja niiden selvittäminen työllisti opettajia. Sairastumisien ja karanteeni aikojen vuoksi poissaolot venyivät helposti pitkiksi, eikä niitä voitu arvioida samoilla huolta määrittävillä

mittareilla kuin aikaisemmin. Etäkoulun aikana myös oppilaiden tavoittamisessa oli haasteita, mikä vaikeutti poissaolojen selvittämistä. Tämä lisäsi opettajien konsultaatioita kuraattoreille. Kuraattorit kertoivat havainneensa, että tilanteen pitkittyessä opettajat kuormittuivat ja väsyivät, mikä heijastui myös oppilaiden hyvinvointiin.

Opettajat oli huolissaan siitä, että oppilaita ei saa tonne tunneille, että kaikissa perheessä ole välttämättä ole laitteita tai ei osata ehkä käyttää niitä. Sitten mietitään, että onko siellä nyt mikä tilanne perheessä, kun ei saada kiinni ja oppilas ei osallistu. (H6)

Mun mielestä se näkyy ihan kaikessa tavallaan työn ja kuorman määrässä. Se näkyi myös opettajan hyvinvoinnissa, sitä kautta se heijastuu sitten oppilaisiin. (H3)

Kuraattorit kertoivat oppilaiden ja heidän perheidensä tuentarpeen kasvaneen pandemian aikana. Monet aikaisemmin hyvin pärjänneet perheet kohtasivat pandemian myötä uudenlaisia haasteita; muun muassa ongelmia toimeentulossa tai esimerkiksi etäkouluun ja -työhön siirtyessä. Etäkoulu ja arjen normaalien rutiinien romuttuminen aiheuttivat levottomuutta lapsissa ja veivät vanhempien voimavaroja. Kuraattorien mukaan lapsilla ja nuorilla alkoi esiintyä lisääntyvässä määrin masentuneisuutta, ahdistusta, häiriökäyttäytymistä sekä yleistä pahoinvointia. Myös yksinäisyyden koettiin lisääntyneen ja syrjäytymisriskin nousseen.

On nähtävissä perheessä vallitseva väsymys ja semmoinen, mitä se ehkä tämmöinen tilanne aiheuttaa. Se on ehkä näkynyt sitten lapsissa, että lapset on aika yksin, että jotenkin tuntuu, että hirveä tarve on ehkä sille keskustelulle. Voi olla, että ei ehkä perheessä ole vanhemmilla energiaa tai muuten vaan jotenkin eivät ole huomioineet lapsia. (H5)

Yksi ainakin, että semmoista väsymystä kaiken kaikkiaan ja epätoivoa siellä ja tuntuu, että, no ei nyt niinku heitteillä, mutta jotenkin vähän semmoista aikuisen kaipuuta, että ehkä silleen niinku emotionaalisesti, että tuntuu että aika paljon lapset on niinku keskenään tai jonkun älylaitteiden kanssa. (H4)

Tässä tulee semmoisia kerrannaisvaikutuksia, että kun tilanne jatkuu pitkään ja vanhemmat voi huonosti, niin se tietysti näkyy lapsissa ja sitten kun lapset voi huonosti, niin se kuormittaa tietysti opettajia ja koulun henkilökuntaa. (H3)

Haastatteluissa nousi esille myös ajatus siitä, että pandemian aiheuttamat muutoksen perheen arjessa ja lisääntynyt yhdessäolo saattoi myös osaltaan lisätä vanhempien herkkyyttä havaita perheen mahdollista avun- ja tuentarvetta. Kuraattorien näkemyksen mukaan asiakasmäärän rajuun lisääntymiseen vaikutti myös monien muiden palveluiden ruuhkautuminen tai sulkeutuminen, ja toisaalta myös se, että perheet todennäköisesti kokivat helpoksi hakeutua juuri koulun tarjoamien palveluiden piiriin.

Kun vanhemmilla on aikaa pysähtyä niiden lasten asioihin, niin sitten ne hakee matalammalla kynnyksellä tavallaan sitä apuakin, ja monesti käännetään just koulu puoleen. (H6)

Kuraattorit kokivat haasteellisena, että opiskeluhuollon resurssit pysyivät asiakaspaineen kasvamisesta huolimatta samoina. Asiakasmäärien kasvaessa kuraattorien oli keskityttävä eniten apua ja tukea tarvitseviin asiakkaisiin. Pienemmän huolen asiakkaiden kanssa yhteydenpito kutistui tekstiviesteihin tai loppui kokonaan. Kuraattorit kokivat kuormittavaksi sen, että he joutuivat arvioimaan jatkuvasti asiakkaiden tilanteita sekä pohtimaan kuka tarvitsee eniten apua ja kuka taas voi vielä odottaa. Asiakkaiden hoitokontaktien keskeytyminen tai niiden aloittamisajankohdan siirtyminen lisäsi myös osaltaan painetta opiskeluhuollossa. Erityisesti Espoon nuorisopsykiatrian sulkutilan koettiin rasittaneen jo valmiiksi kuormittunutta opiskelijahuoltoa. Osa kuraattoreista koki olleensa jossain kohtaa ainoa asiakasta kannatteleva taho, mikä oli kuormittavana ja herätti huolta oman osaamisen ja toimivallan ylittämistä.

Oppilashuollossa se on ollu vähän niinku korttilinnan pystyssä pitämistä siitä lähtien, kun tämä pandemia alkoi. Toki oli ennen sitäkin jo havaittavissa semmoista, että kauankohan rakenteet kestää. (H4)

Vähän ollaan niinku mietitty, että alunperinhän kuraattorin ei mikään terapeutti kyllä pitänyt olla, että kaikki niinku noi valuu tuolta erikoissairaanhoidosta tänne kentälle, että ei tämä nyt ihan oikein mene. (H2)

6.3 Keinoja selviytyä haasteista

Kuraattorit kokivat etätyöskentelyn mahdollistaneen turvallisen ja tehokkaan työskentelyn pandemian aikana. Moni kuraattori koki työskentelyn olevan selkeämpää ja olennaiseen keskittymisen helpompaa, kun työtä eivät keskeyttäneet esimerkiksi oppilaiden satunnaiset oveen koputtamiset tai muut työpaikan häiriötekijät. Teams- verkkokokoukset koettiin toimivana tapana osallistua tarvittaviin kokouksiin ja koulutuksiin sekä tavata asiakkaita. Kuraattorit arvelivat, että osa kokouksista ja tapaamisista järjestettäisiin myös tulevaisuudessa kokonaan tai osittain etänä. Tämä nähtiin pääasiallisesti positiivisena, työtä sujuvoittavana ja kaikkia osapuolia hyödyttävänä muutoksena.

On rauha siihen kirjalliseen työhön, kun aina välillä pystyy tekemään kotona, eikä ole sitä semmoista akuuttia, että joku olisi koko ajan niinku oven takana. (H2)

Isojen verkostopalaverien järjestämisessä on toiminut tosi hyvin, se on huomattavasti helpompaa, kun voidaan olla siellä omilla työpaikoilla. Se on tullut aika kiinteäksi osaksi ja jotenkin tuntuu, että sitä pidetään jotenkin aika normina tällä hetkellä. (H4)

Se on sujuvoittanut työskentelyä jonkun verran, varsinkin vanhempien kanssa, jotka saattaa olla kiireisiä ja on vaikea sopia tapaamisaikoja, niin teamsin kanssa se on huomattavasti helpompaa, kun ei tarvi sitä siirtymää tehdä. (H5)

Etätyöskentelyn myötä työn koettiin muuttuneen luonteeltaan joustavammaksi. Kuraattorit kertoivat, että vapaus käyttää omaa luovuutta ja mielikuvitusta työnsä suunnittelussa ja toteuttamisessa oli pandemian aikana lisääntynyt. Tämän koettiin lisänneen keinoja hoitaa oma työ mahdollisimman hyvin koronarajoituksista tai etäkoulusta huolimatta. Kuraattorit kertoivat, että etätyön aikana oman työn dokumentoinnin tärkeys korostui. Oman esimiehen ja työtiimin luottamus nähtiin tärkeänä ja omaa työtä tukevana asiana etätyöskentelyn aikana.

Nyt selkeästi on saanut käyttää vähän maalaisjärkeä ja voi mennä tapaamaan oppilasta johonkin lähikirjastoon tai julkiseen tilaan tai luvan kanssa käydä kävelyllä (...) tommosta joustoa tullut siihen työhön jollain tapaa, mikä on mun mielestä ihan tervetullutta. (H3)

Haastatteluissa nousi esille työyhteisössä koetun vertaistuen merkitys työstä suoriutumista ja jaksamista tukevana tekijänä. Moni kuraattori kertoi, että erilaiset ammatilliset konsultaatiot lisääntyivät ja niiden merkitys kasvoi pandemian ja etätyöskentelyn aikana. Tiivis yhteydenpito mahdollisti ammatillisen tuen saamista ja huolen jakamista, sekä ratkaisujen pohtimista moniammatillisesti yhdessä

Huomasin, että siihen perustyöhön tuli tosi paljon semmoista niinku vertaistukea, että ihmiset soitteli keskenään toisilleen ja tuki myös toisia siinä huolessa. (H6)

Kuraattorit hyödynsivät pandemian aikana asiakastyössä etäyhteyksiä, ulkotapaamisia ja pienryhmätyöskentelyä. Näillä mahdollistettiin yhteydenpito ja kuraattorin tukipalvelut asiakkaille koko pandemian ajan. Koulupoissaolojen määrät nousivat pandemian aikana tartuntariskien minimoimisen ja karanteenien vuoksi. Poissaoloja ei enää voitu arvioida aikaisemmin käytettyjen huolimittareiden avulla. Kuraattorit kertoivat alkaneensa arvioida poissaolojen määrää uudelleen ja jokaisen oppilaan kohdalla aikaisempaa yksilöllisemmin.

Kuraattorien havaintojen mukaan oppilaiden ja heidän perheidensä avun- ja tuentarve kasvoi pandemian aikana. Kun asiakkaita oli enemmän kuin asiakastyöhön varattuja resursseja, kuraattorit näkivät tarpeelliseksi arvioida asiakkaiden avun- ja tuentarvetta sen kiireellisyyden mukaan. Kuraattorit keskittyivät siis akuuteimpiin asiakastapauksiin ja kiireettömämmät tapaukset saivat odottaa. Tällaisen menettelyn kautta kuraattoripalvelut kykenivät säilyttämään toimintakykynsä pandemian aiheuttamassa kriisitilanteessa.

Oli pakko priorisoida myös ne asiakkaat vähän niinku tärkeysjärjestykseen, että tavallaan sen mukaan, keistä oli suurin huoli. Sen mukaan mä ainakin tein sitä työtä, että kuka oli mun mielestä, tai että ketä mä arvioin eniten apua tarvitsevaksi. (H6)

Asiakasmäärien lisääntyttyä opiskeluhoollon resursseja lisättiin tuntuvasti. Tämä helpotti kuraattorien työtaakkaa ja mahdollisti myös ennaltaehkäisevän työn tekemistä. Kuraattorit uskovat, että pandemian jälkiä korjailaan koulumaailmassa vielä pitkään, mistä syystä opiskeluhoollon resurssien lisääminen on ollut ensisijaisen tärkeää.

7 POHDINTA

7.1 Johtopäätökset

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää sitä, miten peruskoulun kuraattorit kokivat työnsä pandemian aikana. Tutkimuskysymyksinä toimivat seuraavat kysymykset, Miten kuraattorit kokivat työnsä pandemian aikana? millaisia haasteita he siinä kohtasivat? Ja millä tavoin he haasteista selvisivät? Tutkimuksemme keskeisimpinä löydöksinä nousivat esille kuraattorien kokemus siitä, ettei kuraattorin työtä tehdä etänä. Työ perustuu kohtaamiseen ja etätyöhön siirtyminen aiheutti siihen monenlaisia haasteita. Kuraattorit kokivat tärkeäksi sen, että he ovat fyysisesti läsnä ja saatavilla oppilaiden arjessa. Tämä nähtiin erityisen tärkeänä kuraattorien toteuttaman ennaltaehkäisevän - ja yhteisöllisentyön näkökulmasta, sekä hyvän kouluilmapiirin säilyttämisen kannalta.

Tutkimuksemme taustaluvussa olemme kertoneet kuraattorin työn sisällöstä ja toimintaympäristöstä. Käsittelimme taustaluvussa myös lasten ja nuorten hyvinvointia, sillä sen tila määrittää pitkälti kuraattorin työtä. Lasten ja nuorten hyvinvointia oli mielekästä tarkastella taustaluvussa myös siitä syystä, että sen on havaittu heikentyneen viime vuosina, ja pandemia- aika on lisännyt huolta entisestään. Kaikkia edellä mainittuja teemoja olemme tarkastelleet niin alan ammattikirjallisuuden ja tuoreiden pandemia ajan tutkimusten, kuin ajankohtaisten uutistenkin valossa. Monet pandemia ajan tutkimukset koulumaailmasta viittaavat siihen, että oppilaiden ongelmat ovat pandemian aikana syventyneet; oppimiseen liittyvät pulmat ovat lisääntyneet ja osaamisen erot kasvaneet, lasten ja nuorten hyvinvointi on erityisesti mielenterveyden osalta heikentynyt ja oppilaiden ja heidän perheidensä tuentarve kasvanut. (Tannert & Gröschner, 2021, s. 498–499; Kuhfeld ym., 2022; Watson ym., 2022.; Karaman ym., 2021; Pincus ym., 2020, s. 241; Puustinen, 2020; Valtineuvosto, 2020, s. 58) Samoja teemoja nousi esille myös meidän tutkimuksessamme. Kuraattorit kokivat kehityksen olevan huolestuttavaa, sillä oppilashuollon resurssien koettiin olevan riittämättömiä jo ennen pandemiaa.

Kuraattorien työn luonne on pandemian aikana muuttunut radikaalisti. Uusiin työtapoihin ja niiden soveltamiseen oli totuttava nopealla aikataululla. Pandemian aikana lasten ja nuorten ongelmat jäivät osittain piiloon, mutta nyt ne alkavat nousta esille voimakkaammin. Haastattelemamme kuraattorit kertoivat havainneensa, että etäkoulu ja haasteet sen toteuttamisessa rasittivat vanhempia. Koulunkäyntirutiinien muuttuminen, harrastusten loppuminen, liikkumisen ja kaverisuhteiden rajoittaminen rapauttivat lasten ja nuorten arkirytmää, lisäsivät heidän levottomuuttaan sekä uuvuttivat oppilaiden vanhempia. Kuraattorien mukaan vanhempien voimavarojen vähenemisen myötä perheissä alkoi esiintyä enemmän erilaisia ongelmia, kuten lasten henkistä pahoinvointia, käytöspulmia ja perheväkivaltaa. Pandemian aikana tilanteet pääsivät monissa perheissä kriisiytymään. Kuraattorien kokemuksista paistoi huoli siitä, että pandemian jälkeinen korjaava työ jää sosiaalityön vastuulle. Myös mediassa on esiintynyt saman suuntaista huolta. Talentian puheenjohtaja Karsio toteaa Yliruokasen kirjoittamassa artikkelissa, että nyt olisi tärkeää kiinnittää huomiota siihen, kuinka pandemian sosiaalisia puutteita paikataan. Pandemia aikana keskityttiin terveydenhuollon kapasiteetin ylläpitämiseen, mutta sosiaalialan työn ongelmat jäivät monelta osin varjoon. Lasten ja nuorten pahoinvoinnin on havaittu pandemian aikana lisääntyneen, ja nyt olisikin tärkeä keskittyä tämän epäkohdan korjaamiseen. (Yliruokanen, 2022.)

Hietanen-Peltola ym., (2020) tekemässä terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen työpaperissa todetaan, että osa lasten ja nuorten ongelmista on havaittu olevan aikaisempaa vakavampia ja niiden asianmukaisen hoitamisen nähdään edellyttävän suurempaa panostusta palveluissa. Työpaperin mukaan opiskeluhuollon palveluiden resursseja tulisi lisätä tuntuvasti, jotta tämänhetkiseen tarpeeseen pystyttäisiin vastaamaan riittävästi perustasolla. (Hietanen-Peltola ym., s. 6.) Saman suuntaista huolta nousi esille myös haastattelemiemme kuraattorien keskuudessa. Oppilaishuoltoon toivottiin lisää resursseja, jotta tarvittavaa tukea voitaisiin tarjota kaikille sitä tarvitseville riittävästi ja mahdollisimman oikea-aikaisesti. Opiskeluhuollon resurssien riittävyys ei huolestuta ainoastaan asiantuntijoita ja opiskeluhuollon henkilökuntaa. UNICEF: in Maailman lasten tila 2021 raportin mukaan lähes

kaksi kolmesta kyselyyn vastanneesta oppilaasta koki, että mielenterveyteen liittyvistä asioista tulisi puhua koulussa enemmän ja, että ennaltaehkäiseviin mielenterveyspalveluihin, esimerkiksi koulupsykologille tai -kuraattorille pääsemisen tulisi olla helpompaa. (UNICEF, 2021.) Haastattelemamme kuraattorit näkivät opiskeluhuollon resurssien lisäämisen tärkeänä myös siksi, että heidän mukaansa pandemian aiheuttamia ongelmia paikataan koulumaailmassa vielä pitkään. On mielenkiintoista nähdä, kuinka näihin tarpeisiin vastataan tulevaisuudessa, vai kyetäänkö niihin vastaamaan ensinkään?

Kuraattorit kokivat työn painopisteen siirtyneen yhteisöllisestä työstä yksilölliseen työhön, sekä ennaltaehkäisevästä työstä korjaavaan työhön. Kehitystä pidettiin huolestuttavana, sillä kuraattorin tekemää yhteisöllistä työtä voidaan monessa mielessä pitää yksilöllistä työtä vaikuttavampana työmuotona. Yhteisöllinen työ on luonteeltaan koulun yleistä ilmapiiriä parantavaa ja ongelmia ennaltaehkäisevää työtä, kun taas yksilöllisessä työssä painopiste on usein jo ainakin osittain korjaavassa työssä. Yksilöllinen ja korjaava työ on haastavampaa ja tulee etenkin pitkällä aikavälillä yhteisöllistä ja ennaltaehkäisevää työtä kalliimmaksi. Yksilöllinen työ vaatii myös oppilashuollolta enemmän resursseja, josta syystä sitä ei pystytä välttämättä tarjoamaan riittävästi kaikille tuen tarpeessa oleville asiakkaille.

Myös useiden muiden tutkimusten mukaan oppilaitosten opiskeluhuollon mahdollisuus yhteisöllisen ja ennaltaehkäisevän työn toteuttamiseen hankaloitui pandemian aikana. Terveiden ja hyvinvointilaitoksen Työpaperissa 37/2020, Pahin syksy ikinä": Lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut koronasyksynä 2020, todetaan, että pandemian ja etäkoulun myötä oppilaitoksissa tehtävä yhteisöllinen työ heikkeni huomattavasti. Sitä ei ollut mahdollista toteuttaa normaalissa mittakaavassaan tiukkojen koronaohjeistusten vuoksi. Lisäksi kuraattoreilla oli painetta vastata kasvaneeseen yksilötapaamisten tarpeeseen. Yhteisöllisen työn toteuttamiseen vaikutti osaltaan myös kuraattorien siirtyminen etätöihin. (Hakulinen ym., 2020, s. 45.) Nämä yhteisölliseen työhön vaikuttavat seikat tulivat esille myös omassa tutkimuksessamme.

Yhteisöllinen työ on oppilaitosten yleisen ilmapiirin kannalta tärkeä työmuoto. Se on myös opiskeluhuollon työmuodoista kustannustehokkain, sillä parhaimmillaan sen avulla voidaan ennaltaehkäistä suuriakin ongelmia ja vähentää yksilöiden kokemaa kärsimystä, esimerkiksi koulukiusaamisen vähentymisen ja oppilaiden yleisen hyvinvoinnin lisääntymisen seurauksena. Pandemian aikana työnpainopiste on siirtynyt yksilölliseen työhön, mutta pandemian väistyessä olisi tärkeää, että opiskeluhollossa panostettaisiin edelleen yhteisöllisen työn toteuttamiseen. Vaikka yksilöllisen tuen tarve on kasvanut, ei yhteisöllisen työn tarve ja tärkeys ole kadonnut. Etäopintojen ja pandemia ajan eristyneisyyden jälkeen yhteisöllisen työn tärkeyden ja tarpeen voidaan enemminkin nähdä vain kasvaneen.

Haastattelemamme kuraattorit kokivat, että pandemia aika oli tuonut uusia oivalluksia muun muassa etäyhteyksien tuomista mahdollisuuksista. Kuraattorit kokivat etätyön ja –yhteyksien tehostaneen työn tekemistä. Esimerkiksi palavereihin tai koulutuksiin osallistuminen ei enää vaatinut paikasta toiseen siirtymistä, kun ne voitiin toteuttaa etänä omasta työhuoneesta tai kotoa käsin. Suurin osa kuraattoreista piti työskentelytapaa mielekkäänä ja toivoi sen jäävän ainakin joiltain osin käytännöksi myös pandemian jälkeen. Vaikka digitalisaatio nähtiin monessa mielessä mahdollisuutena, se koettiin asiakastyössä pulmallisena. Etätyö haastoi kohtaamista ja luottamuksellisen asiakassuhteen luomista. Kuraattorit kokivat ongelmalliseksi muun muassa sen, ettei vuorovaikutus ollut etänä yhtä rikasta, kuin se olisi ollut kasvokkain. Toisaalta etätapaamiset toivat uutta näkökulmaa työhön, sillä kuraattori pääsi etäyhteyden välityksellä kurkistamaan oppilaan arkeen ja näkemään perheessä tapahtuvaa vuorovaikutusta. Kuraattorit kertoivat kuitenkin kokevansa, että työ perustuu kasvokkain tapahtuvaan kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. Etäyhteyksin tapahtuvasta kohtaamisesta jää pois monia vuorovaikutukselle merkityksellisiä, esimerkiksi keskustelun osapuolten eleisiin, asentoihin ja ilmeisiin liittyviä seikkoja, jotka usein tuovat kuraattorille tärkeää informaatiota asiakkaan tunnetilasta. Etätapaamisissa ei myöskään ollut mahdollisuutta luoda keskustelutilanteeseen rentoutta esimerkiksi pelaamalla tai puuhaamalla jotakin yhdessä keskustelun lomassa. Näin ollen etätapaamisia ei pääsääntöisesti koettu yhtä mielekkäänä tai vaikuttavana kuin lähitapaamisia.

Etäkoulun ja koronarajoitusten aikana moni kuraattori tapasi asiakkaitaan esimerkiksi turvaväleihin tai ulkoilmassa mahdollistaakseen kasvokkain kohtaamisen rajoituksista huolimatta. Ulkoilma tapaamisissa oppilaan kanssa saatettiin käydä esimerkiksi leikkipuistossa tai kävelyllä, joka koettiin puolin ja toisin mielekkäänä ja keskustelua virittävänä seikkana. Kuraattorit aikoivat hyödyntää työskentelytapaa myös pandemian jälkeen. He kokivat, että pandemia ajalla oli ollut siinä mielessä positiivinen vaikutus kuraattorin työhön, että sen myötä työn toteuttamiseen oli tullut enemmän joustoa ja mahdollisuutta kokeilla uusia toimintatapoja luovasti. Tämän koettiin lisänneen työhyvinvointia sekä tukeneen kuraattoreiden jaksamista pandemia ajan työskentelyssä.

Pandemia on alkanut hellittää, mutta sen aiheuttamia vaurioita vasta selvitetään niin yksilöllisellä-, kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. Kuka huolehtii koronan jälkipyykistä? Missä määrin pandemia aikana kasaantuneet ongelmat kaatuvat oppilaitosten opiskeluhuollon henkilökunnan niskaan? Ja tukeeko yhteiskunta tarpeeksi sosiaalialan työtä siinä suhteessa, että jokainen lapsi ja nuori saisi tarvitsemaansa tukea ja apua? Sosiaalityön resursseja olisi nyt tärkeä arvioida uudelleen sekä suunnata niitä sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Kuuluuko sosiaalialan työn kentältä kantautuva huoli riittävästi päättäjien korviin, jotta siihen voidaan reagoida siinä kohtaa, kun tehdään asiaan liittyviä päätöksiä ja pohditaan resurssien jakamiseen liittyviä asioita? Mikäli lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä hyvinvointia ei nyt riittävästi tueta, siitä saatetaan joutua maksamaan kalliisti tulevaisuudessa.

Tutkimukseemme osallistuneet kuraattorit arvelivat, että pandemia ajan ongelmien korjaamisen suhteen varsinainen työ on vasta edessä. Moni nosti esille myös huolen siitä, kuinka pandemia- aika, ja toisaalta ilmastokriisi sekä Ukrainan sota, vaikuttavat lasten ja nuorten maailmankuvaan. Mikä on näiden globaalien uhkakuvien vaikutus heidän mahdollisuuteensa kokea olevansa turvassa ja voivansa luottaa tulevaisuuteen. Lasten ja nuorten saataville tulvii informaatiota useiden erilaisten kanavien kautta, eikä heillä useinkaan ole riittävästi valmiuksia suodattaa sitä, mikä on luotettavaa ja todenmukaista

informaatiota, ja mikä taas ei. Lisäksi lasten ja nuorten valmius ymmärtää ja käsitellä suuria ja tunteita herättäviä asioita on rajallinen.

7.2 Oma pohdinta

Tutkimuksen tekeminen on tarjonnut meille oivan tilaisuuden perehtyä kuraattorin työhön perinpohjaisesti niin teoriassa, kuin käytännössäkin. Olemme tutustuneet paitsi kuraattorin työnkuvaan ja toimintaympäristöön eri yhteistyötahoineen, myös koulumaailman ajankohtaisiin ongelmiin ja haasteisiin, jotka ovat läsnä kuraattorin työssä päivittäin. Haastattelujen kautta pääsimme kurkistamaan kuraattorin työn arkeen ja näimme monta erilaista tapaa toteuttaa työtä käytännössä. Sipilä-Lähdekorpi, (2004) toteaa väitöskirjassaan "Hirveesti tekijänsä näköistä" kuraattorin työn olevan pitkälti tekijänsä näköistä. Voimme todeta, ettei tämä seikka vaikuta viimeisen vuosikymmenen aikana olennaisesti muuttuneen. Kuraattorin työssä keskeistä on edelleen kuraattorin oma yksilöllinen valmius ja vahvuudet työn toteuttamiseen, ja kuraattorin työtä tehdään edelleen hyvin erilaisten ammattipätevyyksien ja työkokemusten pohjalta.

Haastatteluja tehdessämme teimme havainnoin siitä, kuinka valmius päivittää omaa työskentelyä toimintaympäristön muuttuneiden olosuhteiden mukaisiksi tukee kuraattorin toimintakykyä ja työssä jaksamista kriisitilanteessa. Haastateltavista kuraattoreista ne, jotka olivat hyväksyneet vallitsevan tilanteen ja ryhtyneet ennakkoluulottomasti räätälöimään omaa työtään pandemia-ajan tarpeisiin vastaavaksi, vaikuttivat säilyttäneen parhaiten myös optimistisen asenteen tulevaisuuden suhteen. Taito karsia työstään epäolennainen ja keskittyä tilanteen kannalta olennaiseen, sekä kyky etsiä aktiivisesti uusia työskentelemisen tapoja auttoivat kuraattoreita selviytymään pandemia-ajan työssä. Kuraattorin työssä olennaista on hahmottaa työlle annettujen resurssien määrä suhteessa asiakkaiden tarpeisiin. Kuraattorilta edellytetään kykyä tehdä paitsi yhteistyötä, myös itsenäisiä päätöksiä sekä taitoa rajata työtään sille asetettujen reunaehtojen mukaisesti. Edellä mainittujen taitojen puuttuminen voi

vaikuttaa olennaisesti kuraattorin kykyyn hoitaa työnsä ja huolehtia omasta jaksamisestaan pandemian kaltaisessa kriisitilanteessa.

Tutkimustyömme on antanut meille mahdollisuuden syventää sosiaalialan osaamistamme sekä tarkastella sosionomin ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon antamia kompetensseja suhteessa kuraattorin työn vaatimuksiin. Kompetenssilla tarkoitetaan työntekijän henkilökohtaisia valmiuksia, kykyjä, taitoja sekä ominaisuuksia suoriutua työhönsä liittyvissä tilanteissa ja tehtävissä menestyksekkäästi. Kuraattorin, kuten monen muunkin sosiaali- ja terveysalan työntekijän työhön kuuluu olennaisesti kyky toimia yhteistyössä monialaisessa työryhmässä. Lisäksi kuraattorin työn itsenäisen luonteen vuoksi työssä korostuu itsensä johtamisen taito sekä kyky arvioida työnsä laatua sekä kehittää sitä. (Raatikainen ym., 2019, s. 19 – 21.) Tutkimusprosessin tekeminen on tuottanut meille laajaa ymmärrystä kuraattorin työn oleellisesta luonteesta sekä vankan tietopohja niistä elementeistä ja yhteistyötehoista, jotka liittyvät olennaisesti kuraattorin työn toteuttamiseen. Tutkimustyömme ohessa olemme saaneet kehittää tiedollisia ja teoreettisia valmiuksiamme kuraattorin työn toteuttamiseen käytännössä. Tiedollisen valmiuden kehittämisen lisäksi pääsimme haastattelujemme kautta kurkistamaan kuraattorin työn arkeen käytännössä. Haastattelut herättelivätkin meitä pohtimaan muun muassa sitä, kuinka kuraattorin omat henkilökohtaiset ominaisuudet voivat toimia työn tukena tai toisaalta vaikeuttaa sen toteuttamista. Kuraattorin työhön liittyvien teemojen äärelle asettuminen on herätellyt meissä myös henkilökohtaista pohdintaa siitä, millainen kuraattori itse haluaisin olla? Mitkä olisivat mahdollisesti omia vahvuuksiani, ja toisaalta kehitystarpeitani kuraattorina? Millaisia työskentelytapoja haluaisin kuraattorin työssä hyödyntää? Ja mitä asioita ja osa alueita työssäni korostaa?

Tutkimuksen teorialukua laatiessamme tutustuimme koulumaailman ajankohtaisiin ilmiöihin, joiden tunteminen on kuraattorin työssä ensiarvoisen tärkeää. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin on havaittu viime vuosina heikentyneen ja pandemia-aika heikensi tilannetta entisestään. Tämä herätteli meitä pohtimaan lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyviä teemoja sekä erityisesti siihen liittyviä suoja- ja riskitekijöitä. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen liittyy

vahvasti ennalta ehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen näkökulma. Meitä mietityttääkin se, ovatko oppilaitosten opiskeluhooltoon suunnatut resurssit riittäviä mahdollistamaan ennaltaehkäisevää työtä ja varhaista puuttumista? Hyvinvointiin ja kestäväan kehitykseen liittyy sekä paikallisia, että globaaleja haasteita, joilla voi olla vaikutuksia sosiaali- ja terveystalouden saatavuuteen. (Raatikainen ym., 2019, s. 20 – 21.) Tämän olemme saaneet kokea konkreettisesti viime vuosina, kun COVID-19 pandemia haastoi yhteiskuntaamme ja sen järjestelmiä. Tutkimuksessamme olemme perehtyneet pandemian vaikutuksiin koulumaailmassa ja erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. Sekä oma tutkimuksemme, että muu aiheeseen keskittynyt tutkimus osoittaa, että pandemia-aika heikensi lasten ja nuorten hyvinvointia ja lisäsi siihen liittyviä riskitekijöitä monessa suhteessa. Nyt olisikin järkevää pohtia sitä, miten pandemia-ajalta tehtyä tutkimusta hyödynnetään tilanteen korjaamiseksi. Olisi myös tärkeä selvittää opiskeluhoollon resurssien riittävyyttä tällä hetkellä ja tulevaisuudessa, sekä sitä, millaisia suunnitelmia palveluiden takaamiseksi kaikille on olemassa? Lähivuosina voisi olla aiheellista tarkastella sitä, millaisena kuraattorin työkenttä näyttäytyy pandemian jälkeen? Sekä sitä, kuinka kuraattorin työn painopiste jakautuu yksilöllisen ja yhteisöllisen työn osalta, ja toisaalta ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn osalta?

LÄHTEET

- Abrams, L. S., & Dettlaff, A. J. (2020). Voices from the Frontlines: Social Workers Confront the COVID-19 Pandemic. (s. 302–305). *Social work*, 65(3). Saatavilla 13.6.2022. <https://doi.org/10.1093/sw/swaa030>
- Ahonen, R. (24.11.2015). Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki jämäköittää kuraattorityötä. *Talentia-lehti*. Saatavilla 14.5.2022. <https://www.talentia-lehti.fi/oppilas-ja-opiskelijahuoltolaki-jamakoittaa-kuraattorityota/>
- Ahtiainen, R., Asikainen, M., Heikonen, L., Hienonen, N., Hotulainen, R., Lindfors, P., Lindgren, E., Lintuvuori, M., Oinas, S., Rimpelä, A., & Vainikainen, M. (2020). *Koulunkäynti, opetus ja hyvinvointi kouluyhteisöissä koronaepidemian aikana: ensitulokset*. Helsingin yliopisto & Tampereen yliopisto. Verkkojulkaisu. Saatavilla 12.9.2022. https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/141903720/Raportti_ensituloksista_elokuu_2020.pdf
- Allianssi ry. (8.2.2022). Nuorten hyvinvointi on heikentynyt koko koronakriisin ajan – “Viimeistään nyt kaikkien suomalaisten on syytä huolestua”. Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry. Saatavilla 9.3.2022. <https://alli.fi/nuorten-hyvinvointi-on-heikentynyt-koko-koronakriisin-ajan-viimeistaan-nyt-kaikkien-suomalaisten-on-syyta-huolestua/>
- Anttila, V.-J. (09.08.2022). Koronavirus (SARS-CoV-2, COVID-19). *Lääkärikirja Duodecim*. Terveyskirjastot, Duodecim. Saatavilla 18.11.2022. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01257>
- Capp, G., Watson, K., Astor, R. A., Kelly, M. S., & Benbenishty, R. (2021). School social worker voice during COVID-19 school disruptions: A national qualitative analysis. *Children & Schools*, 43(2), (s. 79-88). Saatavilla 14.5.2022. <https://doi.org/10.1093/cs/cdab007>
- Colaizzi, P. F. (1978). Psychological research as the phenomenologist views it. Teoksessa R.S. Valle, & M. King (toim.) *Existential-phenomenological alternatives for psychology*. (s. 48–71). New York: Oxford University Press.

- Daftary, A. M. H. (2022). Remotely Successful: Telehealth Interventions in K-12 Schools During a Global Pandemic. *Clinical Social Work Journal*, 50(1), (s. 93–101). Saatavilla 10.7.2022.
<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10615-021-00818-8.pdf>
- Eduskunta. (2022). Valmiuslain käyttöönottoaminen korona-aikana. Saatavilla 18.11.2022. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/valmiuslain-kayttoonottaminen-koronavirustilanteessa.aspx
- Edward, K. L., & Welch, T. (2011). The extension of Colaizzi's method of phenomenological enquiry. (s. 163–171). *Contemporary nurse*, 39(2).
- Ellonen, N. (2008). Kasvuyhteisö nuorten turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. [Akateeminen väitöskirja]. Tampere University Press. Saatavilla 20.06.2022.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67814/978-951-44-7206-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Espoon Kaupunki. (i.a. -a). *Koulukuraattori*. Saatavilla 11.5.2022.<https://www.espoo.fi/fi/kasvatus-ja-opetus/perusopetus/opiskeluhoolto/koulukuraattori#section-10281>
- Espoon kaupunki. (i.a. -b). Opiskeluhoolto. Saatavilla 12.5.2022.
<https://www.espoo.fi/fi/kasvatus-ja-opetus/perusopetus/opiskeluhoolto>
- Espoon kaupunki. (i.a. -c). Yksilökohtainen opiskeluhoolto. Saatavilla 12.5.2022. <https://www.espoo.fi/fi/kasvatus-ja-opetus/opiskeluhoolto/yksilokohtainen-opiskeluhoolto>
- Espoon kaupunki. (i.a. -d). Yhteisöllinen opiskeluhoolto. Saatavilla 12.5.2022.
<https://www.espoo.fi/fi/kasvatus-ja-opetus/opiskeluhoolto/yhteisollinen-opiskeluhoolto>
- Goman, J., Huusko, M., Isoaho, K., Lehtikö, A., Metsämuuronen, J., Rumpu, N., Seppälä, H., Venäläinen, S., & Åkerlund, C. (2021). Poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vaikutukset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen eri koulutusasteilla. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 8/2021. Saatavilla 21.3.2022.
https://karvi.fi/wp-content/uploads/2021/04/KARVI_0821.pdf

- Gråsten-Salonen, H., & Mehtiö, M. (2017). Koulun sosiaalityö osana opiskeluhuoltoa. Teoksessa A. Kananoja, M. Lähteinen, & P. Marjamäki (toim.) *Sosiaalityön käsikirja*. (s. 362–376). Tietosanoma.
- Hakulinen, T., Hietanen-Peltola, M., Hastrup, A., Vaara, S., Jahnukainen, J., & Varonen, P. (2020). " *Pahin syksy ikinä*": Lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut koronasyksynä 2020. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, Työpaperi 37/2020. Saatavilla 10.6.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140643/URN_ISBN_978-952-343-579-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Harakka, T., & Pösö, H. (2010). Koulukuraattorit ja koulupsykologit perusopetuksessa. Vantaan Kaupunki, sivistystoimi. Saatavilla 21.9.2021. https://www.vanda.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/113057_koulukuraattorit_ja_koulupsykologit_perusopetuksessa.pdf
- Helsingin Kaupunki. (2020). *Koulukuraattori*, [Infokirjeen kuva]. Saatavilla 26.11.2021 <https://www.hel.fi/sote/perheentuki-fi/koululaiset/oppilashuolto/koulukuraattori/>
- Helsingin kaupunki. (i.a.). Koulun kuraattorityö. Jelppii – Oppilashuolto. Saatavilla 12.6.2022. <https://jelppii.fi/etusivu/koululta-saatava-apu/kaveri-ja-perhesuhteisiin-kuraattori/>
- Herkama, S. & Repo, J. (2020). Kokemukset koronakeväältä: Opiskelu sujuu pääosin hyvin mutta etäopetus on myös monelle oppilaalle iso helpotus. NVEST Blogi 6/2020. Saatavilla 19.7.2022. <https://blogit.utu.fi/invest/2020/05/14/kokemukset-koronakevaalta-opiskelu-sujuu-paaosin-hyvin-mutta-etaopetus-on-myos-monelle-oppilaalle-iso-helpotus/>
- Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., Laitinen, K., & Jahnukainen, J. (2020a). Etäkoulu heikensi avun ja tuen saantia opiskeluhuollosta - myös kuraattori- ja psykologipalveluissa. Saatavilla 1.8.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140833/URN_ISBN_978-952-343-605-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Hietanen-Peltola, M., Vaara, S., Hakulinen, T., & Hastrup, A. (2020b). Lasten, nuorten ja perheiden peruspalvelut koronakeväänä 2020: Tuloksia kouluterveydenhuollon verkoston ja perhekeskusverkoston tiedonkeruista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 26/2020. Saatavilla 2.6.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140127/TY%c3%9620_20_026_Lasten%20nuorten%20ja%20perheiden%20peruspalvelut%20koronakev%c3%a4%c3%a4n%c3%a4%202020_s.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2013). *Tutki ja kirjoita*. Bookwell Oy.
- Huhtinen, A-M. & Tuominen, J. (2020). Fenomonologia – ihmisten kokemukset tutkimuksen kohteena. Teoksessa A. Puusa, & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus Oy.
- Huxtable, M., & Blyth, E. (2002). *School Social Work Worldwide*. Washington DC: NASW Press.
- livonen, E. (2022). *Koronakriisin jälkihoidossa on panostettava lasten ja nuorten hyvinvointiin*. Mannerheimin lastensuojeluliitto, blogi 5.1.2022. Saatavilla 14.3.2022 <https://www.mll.fi/blogi/koronakriisin-jalkihoidossa-on-panostettava-lasten-ja-nuorten-hyvinvointiin/>
- livonen, E. (2020). Korona kriisillä on laaja-alaiset vaikutukset lapsiin ja nuoriin. Julkaisussa COVID-19-epidemiaan eettinen arviointi. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveystieteiden neuvottelukunta ETENE. ETENE-julkaisuja 47. Saatavilla 10.6.2022.
https://etene.fi/documents/66861912/66865271/ETENE_COVID-19-epidemiaan+eettinen+arviointi.pdf/f775f172-3878-d5a9-22a3-34b8f256e06a/ETENE_COVID-19-epidemiaan+eettinen+arviointi.pdf?t=1605084741325
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu. (i.a.). Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Saatavilla 16.9.2021. <https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/opinnaytetyo-prosessina/opinnaytetyon-suunnitelman-laitaminen/>

- Jyväskylän yliopisto. (2015). Fenomenologinen analyysi. Saatavilla 11.05.2022.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/fenomenologinen-analyysi>
- Jyväskylän yliopisto. (2020). Anonymisointi ja pseudonymisointi. Saatavilla 11.4.2022.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/kirjasto/tutkimusaineistojenhallinta/henkilotiedot/anonymisointijapseudonymisointi>
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. (i.a.). Laadullisen aineiston analyysi ja tulkinta. Saatavilla 20.09.2021.
<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>
- Karaman, M. A., Eşici, H., Tomar, İ. H., & Aliyev, R. (2021). COVID-19: Are School Counseling Services Ready? Students' Psychological Symptoms, School Counselors' Views, and Solutions. *Frontiers in psychology*, 12, 647740.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.647740>
- Kestilä L, Härmä V, Rissanen P. (toim.). (2020). COVID-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 14/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-578-0>
- Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R.Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. (s. 73–87). PS-Kustannus.
- Koivumäki, L. (2002). Projektioipiskelu ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja työelämän edustajien kokemana. [Lisensiaatintutkimus, Tampereen yliopisto].
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/76304/gradu00181.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Korpela, N. (2012). Onhan meillä se koulukuraattori tekemässä sitä oppilashuoltoa. Teoksessa M. Strömberg-Jakka & T. Karttunen (toim.) *Sosiaalityön haasteet - Tukea ammattilaisten arkeen*. (274–294). Bookwell Oy. PS-kustannus.
- Kuhfeld, M., Soland, J., Lewis, K., & Mortan, E. (2022). The pandemic has had devastating impacts on learning. What will it take to help students catch up? The Brookings Institute. Saatavilla 14.5.2022.
<https://www.brookings.edu/blog/brown-center->

chalkboard/2022/03/03/the-pandemic-has-had-devastating-impacts-on-learning-what-will-it-take-to-help-students-catch-up/amp/

- Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. (2006). Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Oy Finn lectura Ab.
- Kärki, S. (2005). Kuraattorin työ ammatillisessa oppilaitoksessa - Kuntouttavan sosiaalityön näkökulma erityisopiskelijoiden tuen tarpeen arviointiin. [Lisensiaattityö, Kuopion yliopisto]. Saatavilla 25.9.2021.
<https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=edf1edce-5159-4cd4-9391-cb316503c656>
- L 1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 30.12.2013/1287.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>
- L 1998/628. Perusopetuslaki 21.8.1998/628.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- L817/2015. Ammattihenkilölaki. 26.6.2015/817.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817>
- L417/2007. Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- L812/2000. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/812. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- L1552/2011. Valmiuslaki 29.12.2011/1552.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20111552>
- Laatikainen, T., Vapalahti, O., Kalland, M., Välijärvi, J., Huotilainen, M., Salmivalli, C., Salo, A., Hiilamo, H., Kuivalainen, S., Pekkarinen, E., Niemi, J., Välimäki, J & Ollikainen, M. (2020). COVID-19-kriisin haitallisten vaikutusten ehkäiseminen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti: Valtioneuvoston COVID19 -tiedepaneelin vastaukset valmisteluryhmän kysymyksiin. Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston COVID19-tiedepaneelin raportti 1.6.2020. Saatavilla 10.6.2022.
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/321599/VNK_Tiede_paneelin_raportti_200601.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Laine, T. (2018). Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (s. 29–50). PS- kustannus.
- Laitinen, K., Haanpää, S., Francke, L., & Lahtinen, M. (2020). Kiusaamisen vastainen työ koulussa. Opetushallitus, Oppaat ja käsikirjat 2020:3a. Saatavilla 13.5.2022.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_työ_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf
- Lammi-Taskula, J., Lindberg, P., Närvi, J., Kauppinen, T., Gissler, M., Hakulinen, T., Hauhio, N., Helenius, J., Hietanen-Peltola, M., Jahnukainen, J., Eriksson, P., Utriainen, S., Weckroth, N., Saariluoma, L., Kiviruusu, O., & Aalto-Setälä, T. (2022). Lapset, nuoret ja perheet. Teoksessa L. Kestilä, S. Kapiainen, M. Mesiäislehto & P. Rissanen (toim.) COVID-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen: Asiantuntija-arvio, kevät 2022. (s.168–186). Raportti 4/2022. Saatavilla 20.5.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144268/THL_Rap4_2022_Covid-seuranta_kevat_2022_web.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Lievonen, M. (i.a.). Nuorisoelvytys vastauksena koronakriisiin. Kalevi Sorsa - säätiön julkaisuja. Saatavilla 18.8.2022.
<https://sorsafoundation.fi/nuorisoelvytys-vastauksena-koronakriisiin/>
- Lyyra, N., Juntila, N., Tynjälä, J., & Välimaa, R. (09.08.2019). Nuorten yksinäisyys on yhteydessä lisääntyneeseen oireiluun ja lääkkeiden käyttöön. Lääkärilehti, Lehti 32: Alkuperäistutkimus.
<https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/nuorten-yksinaisyys-on-yhteydessa-lisaantyneeseen-oireiluun-ja-laakkeiden-kayttoon/>
- Mahkonen, S. (2014). Uusi oppilashuoltolaki työvälineenä. Edita.
- Mattila, S. A. (2020). Ratkaisu: Ajattele toisin. WSOY

- Nivala, E. (2006). Koulukuraattori nuoren maailmassa. Teoksessa L. Kurki, E. Nivala & P. Sipilä-Lähdekorpi (toim.) Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. (s.101–164). Oy FINN LECTURA Ab.
- Opetushallitus. (2022). Opiskeluhoito. Saatavilla 28.7.2022.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opiskeluhoito>
- Paju, P. (2021). Paikoillaan pyörivä arki. Selvitys lapsiperheiden arjesta koronakriisin toisen aallon aikana. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu, 4/2021. <https://www.lskl.fi/julkaisut/paikoillaan-pyoriva-arki/>
- Pelastakaa lapset ry. (2020). Stressi, huoli ja yksinäisyys – Koronapandemian vaikutukset lasten ja nuorten elämään. Lapsen ääni 2020: Lasten näkemyksiä koronakeväästä. Saatavilla 20.6.2022. https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaalapsset/main/2020/05/22105112/Lapsen_aani_2020_FI_web.pdf
- Perttula, J. (2008). Kokemus ja kokemuksellinen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus: merkitys-tulkinta-ymmärtäminen. (s. 115–162). Lapland University Press.
- Perälä, M. L., Hietanen-Peltola, M., Halme, N., Kanste, O., Pelkonen, M., Peltonen, H., & Heiliö, P. L. (2015). Monialainen opiskeluhoito ja sen johtaminen. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos, Opas 36. Suomen yliopisto paino.
- Pietiläinen, V. (2020). Opiskeluhoitoon merkitys korostuu poikkeustilanteessa – kotona ilmeneviin ongelmiin on vaikea pyytää apua. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Saatavilla 14.5.2022.
<https://karvi.fi/2020/04/06/opiskeluhoitoon-merkitys-korostuu-poikkeustilanteessa-kotona-ilmeneviin-ongelmiin-on-vaikea-pyytaa-apua/>
- Pincus, R., Hannor-Walker, T. S., Wright, L., & Justice, J. (2020). COVID-19's Effect on Students: How School Counselors Rise to the Rescue. NASSP Bulletin, 104(4), (s. 241–242).

- Pippuri, T. (2015). Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit. Kvantitatiivinen tutkimus espoolaisista peruskoululaisista kuraattoripalveluissa. [Ammatillinen lisensiaatintutkimus, Tampereen yliopisto]. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Saatavilla 15.06.2022.
<https://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=f649c044-5af8-4736-85eb-f1e21e211f40>
- Pokhrel, S & Chhetri, R. (2021). A Literature Review on Impact of COVID-19 Pandemic on Teaching and Learning. Higher Education for the Future. Research Article. Saatavilla 14.5.2022.
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2347631120983481>
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa A. Puusa, & P. Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. (s.112). Gaudeamus Oy.
- Puusa, A., & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa A. Puusa, & P. Juuti (toim.) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. (s. 75 – 85). Gaudeamus Oy.
- Puustinen, M. (2020). Korona-aika syventää lasten ja nuorten hyvinvoinnin eroja. Suomen Psykologiliitto ry. Saatavilla 2.11.2021.
<https://psykologilehti.fi/korona-aika-syventaa-lasten-ja-nuorten-hyvinvoinnin-eroja/>
- Raatikainen, E., Rahikka A., Saarnio, T., & Vepsä, P. (2019). Ammattina sosionomi. Sanoma Pro Oy.
- Rissanen, P., Parhiala, K., Kestilä, L., Härmä, V., Honkatukia, J., & Jormanainen, V. (2020). COVID-19-epidemian vaikutukset väestön palvelutarpeisiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen: nopea vaikutusarvio. Terveysten – ja hyvinvoinninlaitoksen raportti 8/2020. Saatavilla 10.5.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139694/URN_ISBN_978-952-343-496-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ristimäki, T. (2018). Koulukuraattori on sosiaalialan ammattilainen. Talentia ry. Saatavilla 14.5.2022. <https://www.talentia.fi/blogi/koulukuraattori-on-sosiaalialan-ammattilainen/>

- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (2005). Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus (2. p.). Vastapaino.
<https://www.ellibslibrary.com/diak/951-768-290-9>
- Salmela, V. (2019). Yhteisöllinen opiskeluhoito koulukuraattoreiden näkökulmasta. [Pro gradu-tutkielma, Tampereen yliopisto]. Saatavilla 24.03.2022.
<https://core.ac.uk/download/pdf/288313162.pdf>
- Sainio, M., Nurminen, T., Hämeenaho, P., Torppa, M., Poikkeus, A.-M., & Aro, T. (2020). Koulujen henkilökunnan kokemukset oppilaiden hyvinvoinnista COVID-19-etäkouluaijana: "Osa puhkesi kukkaan. Muutamat pitivät rimaa alhaalla.". Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti: NMI-bulletin, 30(3), (s.12 - 32).
- Savitz-Romer, M., T. Rowan-Kenyon, H., P. Nicola, T., Alexander, E. & Carroll, S. (2021). When the Kids Are Not Alright: School Counseling in the Time of COVID-19. The Author(s), 7 (1), (s.1– 2).
- Selander, K., Alasoini, T., & Hakonen, N. (2022). Työntantajien näkemyksiä etätyöstä: Kuinka etätyöstä päätetään koronapandemian jälkeen? Saatavilla 18.11.2022.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144341/TTL_978-952-391-024-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Sipilä-Lähdekorpi, P. (2004). "Hirveesti tekijänsä näköistä". Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. [Väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Oy Finn Lectura Ab.
- Sipilä-Lähdekorpi, P. (2006). Ristiriitoja ja onnistumisia - Koulukuraattorin Työ Suomessa. Teoksessa Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Finn Lectura.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2009). Koulun sosiaalityön asiakastiedot sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmissä. Sosiaalialan tietoteknologiahankkeen raportti. Sosiaalikehitys Oy. Saatavilla 15.5.2022. <https://docplayer.fi/2407994-Koulun-sosiaalityon-asiakastiedot-sosiaalihuollon-asiakastietojarjestelmissa.html>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.) Valmistautuminen COVID-19 tautiin. Saatavilla 21.9.2021. <https://stm.fi/en/coronavirus-preparedness>

- Talentia ry. (2021). Kuraattorin pitää olla sosiaalihuollon ammattihenkilö asiakasturvallisuuden vuoksi. Saatavilla 19.5.2022.
<https://www.talentia.fi/uutiset/kuraattorin-pitaa-olla-sosiaalihuollon-ammattihenkilo-asiakasturvallisuuden-vuoksi/>
- Talentia ry. (2020). Lasten etu turvattava – Koulukuraattorit rajattava lomautusten ulkopuolelle. Saatavilla 13.6.2022.
<https://www.talentia.fi/uutiset/lasten-etu-turvattava-koulukuraattorit-rajattava-lomautusten-ulkopuolelle/>
- Tannert. S. & Gröschner. A. (2021). Joy of distance learning? How student self-efficacy and emotions relate to social support and school environment. *European Educational Research Journal*. 20(4) The Author(s). (s. 498 – 499).
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. (2021a). Kouluterveyskysely 2019 ja 2021. Saatavilla 16.10.2021.
https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk4/summary_perustulokset2?alue1_0=600836&mittarit_0=200138&mittarit_1=200101&mittarit_2=187203&vuosi_0=v2019#
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2021b). Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2021. Saatavilla 16.10.2021.
<https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lasten-ja-nuorten-hyvinvointi-kouluterveyskysely>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2021c). Yhteisöllinen opiskeluhoolto. Saatavilla 13.5.2022. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/yhteisollinen-opiskeluhoolto>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2022a). Oppilashuolto. Saatavilla 12.5.2022.
<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto>
- Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2022b). Opiskeluhoollon lait. Saatavilla 12.5.2022. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/opiskeluhoollon-lait>
- Terveysportti. (2022). Koronaviruspandemian alkukohdaksi vahvistuu Kiinan Wuhan. Uutinen 5.9.2022. Saatavilla 10.11.2022.
<https://terveysportti.mobi/tyoterveyskirjasto/uutismaailm>

a.duodecimapi.uutisarkisto?p_arkisto=0&p_palsta=37&p_artikkeli=uux26586

- Tietosuojavaltuutetun toimisto. (i.a.). Pseudonymisoidut ja anonymisoidut tiedot.
<https://tietosuoja.fi/pseudonymisointi-anonymisointi>
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Hansaprint Oy, Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turunen, H., Perälä, M. L., & Meriläinen, P. (1994). Colaizzin fenomenologisen menetelmän sovellutus; esimerkkinä hyvän hoidon kuvaaminen. *Hoitotiede*. 6, (s. 8 –15).
- UNICEF. (2021). UNICEF: Koronan vaikutukset lasten ja nuorten mielenterveysongelmiin ovat vain jäävuoren huippu. *Uutinen* 5.10.2021. Saatavilla 15.2.2022.
<https://www.unicef.fi/tyomme/ajankohtaista/uutiset-ja-nakokulmat/2021/unicef-koronan-vaikutukset-lasten-ja-nuorten-mielenterveysongelmiin-ovat-vain-jaavuoren-huippu/>
- Valtioneuvosto. (2020). Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa - Lapsistrategian koronatyöryhmän raportti lapsen oikeuksien toteutumisesta 24.6.2020. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:21. Saatavilla 12.6.2022.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162318/VN_2020_21.pdf?sequence=7&isAllowed=y
- Valtioneuvosto. (i.a.). Poikkeusolot. Saatavilla 18.11.2022.
<https://valtioneuvosto.fi/tietoa-koronaviruksesta/poikkeusolot>
- Valle, R. S., Halling, S., & Bugental, J. F. T. (1989). *Existential-phenomenological perspectives in psychology. Exploring the breadth of human experience*. Plenum Press, New York.
- Vilka, H. (2011). *Fenomenologinen menetelmä*. Saatavilla 19.05.2022. <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2011/12/Fenomenologinen-menetelm%C3%A4.pdf>
- Vilka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. Bookwell Oy. PS-kustannus.

- Watson, K. R., Capp, G., Astor, R. A., Kelly, M. S., & Benbenishty, R. (2022). "Need to Address the Trauma": School Social Workers' Views About Student and Staff Mental Health During COVID-19. *School mental health*, 1–16. Advance online publication. (Saatavilla 8.9.2022) <https://doi.org/10.1007/s12310-022-09512-7>
- Watson, K. R., Astor, R. A., Benbenishty, R., Capp, G., & Kelly, M. S. (2021). Needs of Children and Families during Spring 2020 COVID-19 School Closures: Findings from a National Survey. *Social work*, swab 052. Advance online publication. <https://doi.org/10.1093/sw/swab052>
- World Health Organization. (2021). Coronavirus disease (COVID-19). Saatavilla 21.9.2021. https://www.who.int/healthtopics/coronavirus#tab=tab_1
- Wirihana, L., Welch, A., Williamson, M., Christensen, M., Bakon, S., & Craft, J. (2018). Using Colaizzi's method of data analysis to explore the experiences of nurse academics teaching on satellite campuses. *Nurse Researcher*, 25 (4), (s. 30–34). <https://doi.org/10.7748/nr.2018.e1516>
- Yliruokanen, K. (2022). Koronan jälkityöt jäävät sosiaalihuollolle. *Talentia-lehti* 2/2022.
- Yhteiskuntatieteiden tietoaarkisto. (i.a. -a). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Saatavilla 16.9.2021. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html
- Yhteiskuntatieteiden tietoaarkisto. (i.a. -b). Tutkimusmenetelmien verkkokäsikirja. Saatavilla 16.9.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Yhteiskuntatieteiden tietoaarkisto. (i.a. -c). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Saatavilla 10.1.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehykset/grounded-theory/>
- Yhteiskuntatieteiden tietoaarkisto. (i.a. -d). Tunnisteellisuus ja anonymisointi. Tampereen yliopisto. Saatavilla 11.4.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>

LIITTEET

LIITE 1. Haastattelurunko

Kokemus kuraattorin työstä pandemian aikana

- Kerro siitä, miten poikkeusolot muuttivat työtäsi kuraattorina?
- miten poikkeusolot ovat vaikuttaneet työsi toteuttamiseen?
- miten poikkeusolot ovat vaikuttaneet koululaisten kohtaamiseen ja tukemiseen?
- millaista yhteistyötä olet tehnyt eri toimijoiden kanssa? Vaikuttiko pandemia yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa? Millä tavoin?

Haasteet omassa työssäsi pandemian aikana

- millaisia havaintoja sinulla on koululaisten ja heidän perheidensä tarpeista ja haasteista?
- millaisin keinoin olet pandemian aikana pyrkinyt kartoittamaan koululaisten tarpeita ja haasteita?
- miten olet pandemian aikana pyrkinyt ehkäisemään koululaisten syrjäytymistä?
- muita pandemian aiheuttamia työhön liittyviä haasteita? Kerro niistä esimerkkejä?

Keinoja vastata pandemian aiheuttamiin haasteisiin

- Miten pandemia on vaikuttanut työsi suunnitteluun ja toteuttamiseen?
- Jouduitko uudelleen organisoimaan työtäsi pandemian aikana? millä tavoin?
- Millaisia uusia työskentelytapoja tai käytäntöjä olet hyödyntänyt pandemian aikana?
- Pystytkö hyödyntämään näitä työskentelytapoja myös tulevaisuudessa?
- Onko sinulla vielä jotain, mitä haluaisit nostaa esiin aiheeseen liittyen?

LIITE 2. Saatekirje haastatteluun osallistuville

HEI KURAATTORI

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa Arvo- ja yhteisölähtöisen työn kehittämistä, mikä on sosionomin YAMK -tutkinto. Tarkoituksenamme on tehdä tutkimus siitä, miten koulukuraattorit ovat kokeneet työnsä COVID-19 pandemian aikana. Suunnitelmana on haastatella kahdeksaa peruskoulun kuraattoria.

Tutkimuksessamme etsimme vastauksia seuraaviin kysymyksiin: ”Miten peruskoulun kuraattorit kokivat työnsä COVID-19 pandemian aikana?” sekä ”Millaisia haasteita COVID-19 pandemia aiheutti kuraattorien työhön ja millä tavoin he niistä selvisivät?”.

Nämä edellä mainitut kysymykset toimivat työmme tutkimuskysymyksinä. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa siitä, millaisena peruskoulun kuraattorit kokivat työnsä COVID-19 aiheuttaman pandemian aikana. Tavoitteenamme on selvittää, millaisia haasteita pandemia on aiheuttanut kuraattoreille heidän työssään, ja miten poikkeusajan olot ovat muun muassa vaikuttaneet heidän työskentelytapoihinsa.

Emme mainitse tutkimuksessamme yksittäisten henkilöiden nimiä tai kouluja, joiden kuraattoreita me haastattelemme. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista. Haastattelut tehdään haastateltavan toiveen mukaan joko puhelimitse tai videoyhteyden välityksellä. Tallennamme haastattelut litterointia ja analysointia varten. Tämän jälkeen ne asianmukaisella tavalla tuhotaan, mitään tutkimuksen aineistoa ei arkistoida.

Kuva 1. Koulukuraattori (Helsingin kaupunki, 2020).

LIITE 3. Suostumuslomake haastatteluun osallistujille

Suostumuskirje tutkimukseen osallistumiseen

Olen saanut tiedon tämän tutkimuksen sisällöstä, tarkoituksesta ja tavoitteista. Olen tietoinen siitä, millaiseen tutkimukseen olen osallistumassa. Olen tietoinen omista oikeuksistani. Haastattelun perusteella ketään yksittäistä henkilöä ei tulla tunnistamaan, emme mainitse nimiä tai koulua, jossa haastateltava työskentelee. Mainitsemme tutkimuksessamme ainoastaan yleisesti, että käsittelemme perusopetuksen koulukuraattoreiden työtä. Haastattelumateriaali tullaan hävittämään asianmukaisella tavalla tutkimuksen valmistuttua. Noudatamme eettistä tutkimusotetta, ja jokaisella haastateltavalla on oikeus perua oma osallistumisensa tähän tutkimukseen niin halutessaan. Jos haluat perua osallistumisesi tutkimukseen, ota yhteyttä tutkijoihin sähköpostitse: mira.joof@student.diak.fi tai eevamaija.ramirez@student.diak.fi

Koska haastattelut toteutetaan etänä vallitsevan koronatilanteen vuoksi, pyydämme suullisen suostumuksen jokaiselta haastateltavalta erikseen haastattelun alussa.